

FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

SIMON ŠUBIC

Mentorica: izr. prof. dr. KARMEN ERJAVEC

Somentor: asist. ILIJA TOMANIĆ TRIVUNDŽA

**POLITIKA IN LOKALNI MEDIJI –
PRIMER GORENJSKI GLAS**

Diplomsko delo

Ljubljana 2008

Mentorici izr. prof. dr. Karmen Erjavec in somentorju asist. Iliji Tomaniću Trivundži se iskreno zahvaljujem za vso strokovno pomoč in nasvete pri pisanju diplomskega dela.

Zahvaljujem se svoji družini za potrpežljivost, predvsem pa tebi – Ana.

Brez tvoje podpore to diplomsko delo ne bi nikdar nastalo.

IZJAVA O AVTORSTVU diplomskega dela

Spodaj podpisani/-a SIMON ŠUBIČ, z vpisno številko 21003760,
rojen/-a 24.12.1974 v kraju KRANJ, sem avtor/-ica diplomskega dela z naslovom:
POLITIKA IN LOKALNI MEDIJI - PRIMER
GORENJSKI GLAS

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo diplomsko delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela;
- sem poskrbel/-a, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem poskrbel/-a, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili;
- sem pridobil/-a vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisal/-a v predloženem delu;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Uradni list RS št. 21/95), prekršek pa podleže tudi ukrepom Fakultete za družbene vede v skladu z njenimi pravili;
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za družbene vede;
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo diplomskega dela v zbirki »Dela FDV«;
- je diplomsko delo lektorirano in urejeno skladno s fakultetnim Pravilnikom o diplomskem delu.

V Ljubljani, dne 22.4.2008

Podpis avtorja/-ice: Šubič

POLITIKA IN LOKALNI MEDIJI – PRIMER *GORENJSKI GLAS*

Lokalni mediji in politiki delujejo na ozkem geografskem prostoru; njihovi stiki so precej pogosti, še posebej, ker politični viri postajajo vse pomembnejši uradni viri novinarjev. Ti s tem postajajo odvisni od politikov, kar slednji lahko izkoristijo tudi za vplivanje na novinarsko delo. Na primeru regionalnega časopisa *Gorenjski glas* in njegovih lokalnih prilog sem analiziral, kakšne oblike pritiskov na lokalne novinarje uporabljajo župani. Za analizo raziskovalnega vprašanja sta bili uporabljeni metodi opazovanje z udeležbo (v časovnem obdobju od 1. septembra 2007 do 31. decembra 2007) in poglobljeni intervju. Pokazalo se je, da župani uporabljajo različne načine pritiskov na delo lokalnega novinarja, želja po vplivanju na vsebino medijev pa je bolj kot pri regionalnem časopisu prisotna pri lokalnih prilogah. Vsi zaznani in predstavljeni politični pritiski so bili neformalni. Najpogostejši načini vplivanja so: selekcija informacij, objavljenih v lokalnih (občinskih) prilogah, predlaganje in vsiljevanje tem (idej) za pripravo prispevkov, javna kritika novinarjev in grožnje po prekinitvi poslovnega sodelovanja s časopisno hišo *Gorenjski glas*.

Ključne besede: lokalni mediji, župani, politični pritiski, *Gorenjski glas*.

POLITICS AND LOCAL MEDIA – *GORENJSKI GLAS* CASE

Both local media and local politicians work in a rather small area. Therefore contacts between them are relatively frequent, especially due to politicians becoming a more and more important formal source for journalists. As a consequence, journalists are becoming more and more dependent on politicians, who might then try to influence journalists' work. In the present diploma thesis I analysed how mayors exert pressure on the journalists who create *Gorenjski glas* and its local supplements. Two methods were used to analyse the research question, namely observation and participation (from September 1, 2007 to December 31, 2007), and in-depth interview. It turned out that there are quite some forms of pressure used by mayors to affect a local journalist's work. It also showed that they tend to influence the local supplements rather than the regional newspaper itself. All the forms of influencing noticed and presented here took place on an informal level. Among the most frequent ways of influencing were: selecting the information to be published in local (community) supplements, suggesting and imposing article topics (ideas), criticising the journalists publicly, and threatening to cancel business cooperation with *Gorenjski glas*.

Keywords: local media, mayors, political pressure, *Gorenjski glas*.

KAZALO:

1. UVOD	6
2. VLOGA LOKALNIH MEDIJEV V LOKALNEM PROSTORU	9
2. 1 LOKALNA SKUPNOST	9
2. 1. 1 LOKALNA SAMOUPRAVA	9
2. 2 LOKALNI (REGIONALNI) TISK	10
2. 2. 1 LOKALNI TISK	11
2. 2. 2 REGIONALNI TISK	14
2. 3 MESTO VIROV INFORMACIJ V NOVINARSKEM DISKURZU	15
2. 4 URADNI VIRI INFORMACIJ V LOKALNIH MEDIJIH	18
3. AVTONOMIJA MEDIJEV IN NOVINARJEV	20
3. 1 OBLIKE PRITISKOV	21
3. 1. 1 PRITISKI INTERESNIH SKUPIN	22
3. 1. 1. 1 PRITISKI PREDSTAVNIKOV V SLUŽBAH ZA ODNOSE Z JAVNOSTMI	22
3. 1. 1. 2 PRITISKI OGLAŠEVALCEV	23
3. 1. 1. 3 POLITIČNI PRITISKI	24
3. 2 VPLIVI ŽUPANOV NA LOKALNE ČASOPISE V ZDA	28
3. 2. 1 NAČINI VPLIVOV NA VSEBINO ČASOPISOV	29
3. 2. 2 USPEŠNOST VPLIVANJA	29
4. <i>GORENJSKI GLAS</i>	31
4. 1 ZGODOVINA	31
4. 2 ČASOPIS <i>GORENJSKI GLAS</i>	32
4. 2. 1 LOKALNE PRILOGE	33
5. OBLIKE PRITISKOV ŽUPANOV NA LOKALNI ČASOPIS	35
5. 1 POGOSTOST PRITISKOV	40
5. 2 CENZURA	41
5. 3 JAVNA SKRIVNOST	44
5. 4 OGLAŠEVANJE	45
5. 5 LAGANJE	47
5. 6 DRUGE POJAVNE OBLIKE POLITIČNIH PRITISKOV	48
5. 6. 1 OBRAVNAVANJE NOVINARJA KOT OBČINSKEGA USLUŽBENCA	48
5. 6. 2 PREDLAGANJE, VSILJEVANJE TEM	50
5. 6. 3 JAVNO PRITOŽEVANJE NAD DELOM NOVINARJA	52
6. DISKUSIJA	55
7. SKLEP	58
8. LITERATURA	59
PRILOGE	62
PRILOGA A: Intervju z novinarjem <i>Gorenjskega glasa</i> Stojanom Sajetom	
PRILOGA B: Intervju z novinarjem <i>Gorenjskega glasa</i> Boštjanom Bogatajem	
PRILOGA C: Intervju z direktorico in odgovorno urednico <i>Gorenjskega glasa</i> Marijo Volčjak	

1. UVOD

Lokalni časopisi in lokalni politiki delujejo na ozkem geografskem prostoru, zato so stiki med lokalnimi novinarji in uredniki lokalnih časopisov na eni strani ter politiki na drugi precej pogosti, pa tudi dokaj neposredni in osebni. V okolju, kjer »vsak pozna vsakega«, zato lahko hitreje prihaja do poskusov vplivanja na oblikovanje uredniške politike, kar bom poskušal razkriti v diplomski nalogi.

Razširjenost in vpliv lokalnih medijev sta po svetu različna. In čeprav, na primer, v Veliki Britaniji lokalne ali regionalne časopise redno bere približno 85 odstotkov ljudi (Wahl-Jorgensen 2005: 81), so ti še razmeroma slabo raziskani. Slovenskih znanstvenih publikacij, ki bi obravnavale prav lokalne medije, skorajda ni, nekaj bolje je v tujini, pa še tam prevladujejo znanstveni članki, ki osvetljujejo posamezne segmente delovanja lokalnih medijev (časopisov), in ne znanstvene monografije. To med drugimi ugotavljata tudi Friedland in McLeod (v Moy in drugi 2004: 533): »Š/tudije vplivov lokalnih medijev pogosto zasenči zanimanje za vplive nacionalnih medijev.« Prav iz tega razloga je bilo pisanje diplomske dela precej težavna naloga.

Lokalnim (in regionalnim) časopisom pripada prvo mesto med lokalnimi mediji (Hutchins 1995) in so po mnenju Splichala in Vrega (1986: 79) postali dopolnilo nacionalnim časnikom. Njihova osnovna naloga je seznanjanje bralcev z dogajanjem na prostoru, ki ga pokrivajo, torej o stvareh in dogodkih, o katerih nacionalni mediji navadno ne poročajo. Lokalni mediji torej poročajo predvsem o lokalnih zgodbah, dogodkih, problemih, konfliktih. Politiki si po drugi strani prizadevajo, da bi mediji pred javnostjo hude konflikte, ki jih prikazujejo v negativni luči, čim bolj minimalizirali, kot ugotavljata tudi David in Ellen Kanervo (1995: 38). In kot sem uvodoma zapisal, na lokalnem okolju lahko hitreje prihaja do poskusov vplivanja na vsebino lokalnih medijev. Na primeru regionalnega časopisa *Gorenjski glas* in njegovih prilog, ki imajo značaj lokalnih časopisov, bom prikazal, na kakšne načine poskuša lokalna oblast vplivati na uredniško politiko oziroma vsebino lokalnih medijev. Diplomaska naloga temelji na tezi, da župani kot nosilci lokalne oblasti v obliki neformalnih pritiskov vplivajo na uredniško politiko in vsebino *Gorenjskega glasa*.

K izdelavi diplomske naloge bom pristopil s teoretično in empirično analizo. V teoretičnem delu bom uporabil analizo obstoječe literature, v empiričnem delu družboslovnega

raziskovanja pa bom tezo dokazoval s uporabo opazovanja z udeležbo in poglobljenimi intervjuji.

V teoretičnem delu diplomske naloge bom najprej opredelil vlogo lokalnih medijev v lokalnem prostoru. Predstavil bom osnovne pojme, kot so lokalna skupnost, lokalna samouprava in lokalni časopisi. Nato bom razčlenil, kje so mesta virov informacij v novinarskem diskurzu. Predstavil bom, da so uradni viri vse bolj pogosti in prevladujoči viri novinarskih zgodb. Raziskava o odnosih med novinarji in viri v slovenskem lokalnem časopisu (Drame v Poler Kovačič 2004: 32) je celo ugotovila, da določevalec dogodkov in informacij v skoraj sedemdeset odstotkih ni novinar. Župani kot viri informacij tako posredno ali neposredno (so)odločajo o medijski vsebini in zato na lokalnem prostoru tudi posedujejo medijsko moč, zato se bom posvetili tudi tej temi. Posebej pa bom spregovoril tudi o uporabi uradnih virov v lokalnih medijih.

V tretjem poglavju se bom posvetil avtonomiji medijev in novinarjev. Predstavil bom vse znane mehanizme, s katerimi interesne skupine, službe za stike z javnostmi, oglaševalci in politiki pritiskajo na medije in novinarje. Še posebej podrobno bom razčlenil politične pritiske. Na koncu poglavja o avtonomiji medijev bom predstavil tudi rezultate raziskave v Združenih državah Amerike o vplivanju županov na vsebino lokalnih časopisov. Prav slednja bo dala okvir empiričnemu delu diplomske naloge.

Še prej bom predstavil časopisno hišo *Gorenjski glas*, njen glavni izdelek – regionalni časopis *Gorenjski glas* in njegove lokalne oziroma občinske priloge. Preden se bom v celoti posvetil empiričnemu delu, bom opisal še metodi, ki sem ju uporabil pri družboslovnem raziskovanju – opazovanje z udeležbo in poglobljeni intervju.

V empiričnem delu bom na podlagi opisanih metod družboslovnega raziskovanja ugotavljal pritiske, ki jih lokalni župani vršijo na lokalnega novinarja oziroma na uredništvo lokalnega časopisa. Za raziskovanje zastavljenega problema bom uporabil štirimesečno obdobje opazovanja. Ker iz desetletnih novinarskih izkušenj predvidevam, da tudi v nekajmesečnem časovnem okviru ne bo možno zaslediti vseh pojavnih oblik političnih pritiskov, si bom pomagal tudi z nestrukturiranim opazovanjem od septembra leta 2004 naprej. Še posebej skrbno se bom posvetil naslednjim oblikam pritiskov politike: cenzuri, državna (javna)

skrivnost, oglaševanju, laganju in drugim pojavnim oblikam političnih pritiskov, ki sem jih osebno zaznal.

2. VLOGA LOKALNIH MEDIJEV V LOKALNEM PROSTORU

Namen tega poglavja je opredeliti vlogo lokalnih medijev v lokalnem prostoru. Preden se temu podrobneje posvetim, je potrebno opredeliti tudi osnovne pojme, kot so lokalna skupnost, množični mediji in lokalni mediji.

2.1 LOKALNA SKUPNOST

Lokalna skupnost predstavlja posebno vrsto družbenih skupin, ki so se izoblikovale v bolj ali manj zaključene enote zaradi skupnega življenja ljudi na določenem geografskem prostoru, pravi Grafenauer (v Duša 2002: 14). Njen temeljni razpoznavni znak je v primerjavi z drugimi družbenimi skupinami ozemlje oziroma teritorij. Navezanost na določeno območje pa se izraža z besedico lokalno. Sestavine pojma lokalna skupnost so naslednji elementi (prav tam: 15): prebivalci, ki prebivajo na nekem ozemlju, ozemlje oziroma teritorij, integriranost oziroma povezanost v skupnost – kar pogojuje oziroma označuje, dejstvo naselitve na določenem teritoriju, skupni interesi in potrebe oziroma skupne dejavnosti ljudi, ki pogojujejo medsebojne odnose in aktivnosti ljudi, in zavest o pripadnosti skupnosti.

Ribičič (1996: 381) navaja, da so temeljne lokalne skupnosti običajno občine kot najožje, primarne življenjske oziroma naravne skupnosti ljudi, širše pa okraji, okrožja, regije, pokrajine, dežele in kresije. Temeljne lokalne skupnosti so le izjemoma zelo obsežne in številčne, in sicer zlasti takrat, ko gre za velika mesta in državne prestolnice, ki terjajo enovito reševanje urbanističnih, razvojnih in drugih vprašanj.

V vsaki lokalni skupnosti pa obstajajo tudi življenjske potrebe njenih prebivalcev, ki jih je potrebno sprotno reševati. Samostojno urejanje in reševanje teh potreb imenujemo lokalna samouprava.

2.1.1 LOKALNA SAMOUPRAVA

Bistvo lokalne samouprave in hkrati tisto, kar ji daje največjo demokratično vrednost, je, da omogoča prebivalcem lokalne skupnosti, da sami upravljajo zadeve, ki so pomembne za lokalno skupnost, pravi Grad (2001: 46).

»Upravljanje pa pomeni sprejemanje odločitev, ki jih lahko prebivalci lokalne skupnosti sprejemajo neposredno ali pa po organih lokalne samouprave. Zato je ključno vprašanje lokalne demokracije v tem, kakšno možnost imajo prebivalci lokalne skupnosti, da sodelujejo pri lokalnih odločitvah,« (Grad 2001: 46).

Ker so potrebe, ki se v sodobni lokalni skupnosti zadovoljujejo, preveč raznovrstne in zapletene, da bi o njih odločali vsi občani, je sprejemanje vseh ali večine odločitev, ki se tičejo lokalne samouprave, poverjeno različnim organom lokalne samouprave. Lokalni organi so pravzaprav politično predstavništvo na lokalni ravni, ki je precej manjša od državne, zato je tudi vsebina lokalne skupnosti drugačna. V lokalni samoupravi gre predvsem za predstavljanje mnogo konkretnjših interesov kot na državni ravni (prav tam: 46–47).

Drugačna narava lokalne samouprave in njenih organov postavlja tudi politične stranke in njihovo delovanje v drugačno vlogo pri delovanju posredne demokracije, kot jo imajo na državni ravni, ugotavlja Grad (2001:47). Lokalna politika je namreč predvsem način in sredstvo za sodelovanje prebivalcev pri izvajanju lokalne samouprave, pa tudi način njihovega uveljavljanja v javnem življenju – ne pa boj za politično oblast, kar je temeljna značilnost politike in delovanja strank na državni ravni. Toda drugače kot velja v državah z dolgo tradicijo lokalne samouprave, je za posredno demokracijo v naši lokalni samoupravi značilna predvsem pretirana prevlada političnih strank, ki onemogoča ustrežnejšo vlogo civilnih združenj in posameznikov, opozarja Grad (prav tam): »Tako stanje krni samo vsebino lokalne samouprave, ker prenaša politične vzorce z državne na lokalno raven, ki ji ne ustrezajo, in zavira iniciativnost posameznikov in civilne družbe, ki jo uspešna lokalna samouprava nujno potrebuje. Zaradi tega bi kazalo /.../ zagotoviti bolj odprte kanale za vpliv zunajpolitičnih sfer v lokalni skupnosti na odločanje lokalnih organov, torej lokalne politike.«

2. 2 LOKALNI (REGIONALNI) TISK

V vsaki državi obstajajo nacionalni in lokalni mediji. Razširjenost in vpliv lokalnih medijev sta odvisna od konkretne države oziroma sistema. V Veliki Britaniji, kjer je prvi regionalni časopis (Leeds Mercury) izšel že leta 1718, na primer lokalni tisk ohranja edinstveno vlogo

vira informacij o lokalnih skupnostih, zato ni presenetljivo, da dobrih 85 odstotkov Britancev redno bere regionalne ali lokalne časopise (Wahl-Jorgensen 2005: 81).

Za potrebe diplomske naloge bom podrobneje predstavil značilnosti in vlogo lokalnih in regionalnih tiskanih medijev, ki so v lokalnem okolju postavljeni na prvo mesto med lokalnimi mediji. Kot namreč navaja Hutchins (1995: 581), pod terminom regionalni mediji ljudje največkrat pomislijo na regionalne informativne medije, med njimi pa najpogosteje prav na regionalne časopise.

Splichal in Vreg (1986: 79) navajata, da je regionalni in lokalni tisk postal dopolnilo nacionalnim časnikom. Ponekod se je razvil tudi kot mnenjski tisk, v ožjih okoljih pa prav ta vrsta tiska pogosto sodi med najbolj brane časnike z dokajšnjo tradicijo.

2. 2. 1 LOKALNI TISK

Vsaka lokalna skupnost ima potrebe, da se poveže tudi prek medijev, ki posredujejo informacije dogajanju v domačem okolju, katera so za nacionalne medije premalo pomembna. Za lokalni časopis je značilno, da je omejen predvsem na manjše geografsko območje, na lokalno skupnost (navadno občino), v kateri se je pokazala potreba po informiranju dogodkih, ki jih tradicionalni (nacionalni) mediji ne namenjajo dovolj ali sploh nikakršne pozornosti (Pregelj 1995: 45). K temu razmišljanju bi dodal, da so se razvili tudi zato, ker ozko lokalnim dogodkom tudi regionalni časopisi ne posvečajo dovolj pozornosti. Ali, kot je zapisala Waldmanova (2004: 72): »Bolj lokalna je informacija, večja verjetnost je, da jo bo objavil samo lokalni časopis.«

Wragg (1993: 47) pravi, da so lokalni časopisi ponavadi tedniki, mogoče tudi poltedniki ali pa štirinajstdnevnik. Delimo jih na publikacije, ki jih v tradicionalnem smislu lahko kupimo (»paid for«), in na novejšje brezplačne časopise (»freesheets«). Število zaposlenih je pri brezplačnih časopisih razumljivo manjše kot pri plačljivih. Izdajatelji slednjih večkrat izdajajo tudi brezplačne časopise – z namenom obrambe in pridobivanja prostih tržnih kapacitet pred podobnimi poskusi konkurentov. Za čim boljšo izkoriščenost novinarskih potencialov utegnejo biti lokalni časopisi del drugih izdaj v okviru večje novinarske (založniške) hiše. V njih ne manjka splošne vsebine, čeprav je poudarek na dogajanju v določenem okolju - mestu ali vasi (Wragg 1993: 47).

Pregelj (1995: 45) meni, da se je lokalni časopis po eni strani pojavil kot odgovor na izziv nacionalnega časopisa, po drugi pa kot uresničenje vedno večjih zahtev po demokratizaciji družbe in s tem množičnih medijev. Lokalni in regionalni mediji naj bi »razbili« centraliziran komunikacijski sistem in različnim družbenim skupinam, ki so bile izločene iz komunikacijskega procesa, omogočili, da v njem sodelujejo. V skladu s tem ciljem je program /vsebina/ lokalnih in regionalnih medijev prilagojen in namenjen komunikacijskim potrebam ciljnih skupin – v njem pa prevladujejo lokalne informacije.

Nicodemusova (2004: 161) opozarja, da je ena najpomembnejših vlog lokalnih medijev njihova sposobnost, da v lokalno skupnost prenašajo različne poglede in stališča posameznih interesnih skupin, hkrati pa osvetljujejo in dvigajo zavedanje o skupnih interesih lokalne skupnosti. Lokalni mediji so prav tako pomembni člen razreševanja konfliktov v lokalni skupnosti, saj lahko sprožijo spremembe v skupnosti s tem, da opozarjajo na probleme, iščejo različne poglede in občanom ponujajo pomembne informacije.

To so pokazale tudi nekatere raziskave. Mastin (v Moy in drugi 2004: 535) je ugotovil, da lahko lokalni mediji tako informirajo kot mobilizirajo lokalno prebivalstvo za civilno in politično delovanje. Druga raziskava, ki so jo izvedli Scheufele, Shanahan in Kim (prav tam), pa je pokazala, da se pomembnost lokalnih časopisov veča z rastjo zavedanja ljudi o konkretnem lokalnem problemu. Park (prav tam: 236) k temu dodaja, da za osebo, ki sledi lokalnim novicam, obstaja veliko večja verjetnost, da bo tudi sodelovala v lokalnih zadevah.

Janowitz (v Moy in drugi 2004: 533) ugotavlja, da kjer v lokalni skupnosti obstajajo stabilne osnovne skupine, lokalni mediji delujejo kot podaljšek socialnih kontaktov, kjer pa takih kontaktov ni, so mediji nadomestilo zanje. Poleg tega lokalni mediji spremljajo predvsem dogodke lokalnega pomena, zato jih občani dojemajo kot člana skupnosti (Moy in drugi 2004: 534).

Hafnar (1987: 25) omenja nekaj prednosti, ki jih ima lokalni tisk pred nacionalnim, zaradi katerih je lahko mnogo bližji potrebam in interesom delovnih ljudi in občanov v neposrednem okolju. Ker lokalni tisk informacijsko pokriva ožje družbene skupnosti, se lahko neposredno vključuje v družbeno, politično, gospodarsko in kulturno življenje:

»V vsakodnevno družbeno življenje in dogajanje naj bi prodiral v skladu z načelom: čim bolj neposredno, tem bolj zanimivo, objektivno in uporabno. Lokalni tisk je mogoče uporabiti za vplivanje in urejanje odnosov širših družbenih vprašanj z apliciranjem in konkretiziranjem informacij širšega družbenega pomena za lokalno področje in z omogočanjem odmevnosti informacij širšega lokalnega pomena iz lokalnega področja. Lokalno obveščanje torej zahteva izrazito odprto komuniciranje v vseh smereh. Zato morajo lokalna glasila omogočati demokratičen dialog, boj mnenj in polemiko med delovnimi ljudmi in občani, z delovanjem v njihovem interesu pa onemogočati odtujenost informacij,« Hafnar (1987: 25).

Hafnar (1987: 27) podaja tudi rezultate raziskav, ki so v širšem slovenskem prostoru ugotavljale, kateri mediji bi morali po mnenju občanov poročati o najrazličnejših problemih njihovega neposrednega okolja. Rezultati so pokazali, da občani pričakujejo, da morajo o problemih družbenih vsebin na prvem mestu poročati krajevna in občinska (64,7 odstotka vprašanih) in regionalna glasila (46,2 odstotka), precej manj pa osrednja /nacionalna/ glasila (od 25 do 29,7 odstotka). V tej raziskavi sta se lokalni in regionalni radio uvrstila povsem na rep pomembnosti.

Občinstvo od lokalnih medijev pričakuje pokritost dogodkov, ki zadevajo njihovo regijo, zato tudi kupijo lokalni časopis in ne nacionalnega. Toda poraja se vprašanje, ali so z nakupom lokalnega časopisa kupili tudi enako kakovosten časopis, kot bi ga z nakupom nacionalnega. Po raziskavah, narejenih v ZDA, ne:

»Dolgoročne in večstranske analize tržnih razmer in časopisne vsebine v ZDA so pripeljale do različnih rezultatov. Te raziskave so predvsem izpostavile dejstvo, da kvantitativna raznolikost na trgu dnevnega časopisa ni ustrezno merilo novinarske kakovosti. Ameriških lokalnih časopisov ne moremo primerjati s kakovostjo npr. New York Timesa. Časopisne verige s svojim monopolnim položajem na trgu ponujajo boljše izdelke kot časopisi, ki delujejo v konkurenčnih razmerah,« (Compaigne v Erjavec 1999: 98).

Lokalni mediji so tudi med novinarji manj cenjeni kot nacionalni mediji. Temu pritrjuje tudi Sorlin (1994: 128), ki razlaga, da študentje novinarstva navadno pričnejo kariero z dolgimi obdobji dela v manj cenjenih oddelkih. Največ jih tako prične z delom na tedenskih lokalnih časopisih, nato so nekaj časa na lokalnih dnevnikih, redki pa nazadnje pristanejo na nacionalnih dnevnikih časopisih.

Po kritikah sodeč med slabosti lokalnih časopisov v primerjavi z nacionalnimi sodi tudi njihova dokaj omejena vsebina. Cox in Morgan (v Keeble 1998: 188) lokalnim časopisom

očitata, da zagotavljajo premalo interpretacij in analiz, saj teme niso umeščene v širši kontekst, ampak se o njih poroča v povezavi s sestanki lokalne uprave.

Jackson (v Keeble 1998: 188) opozarja, da se uvodniki v lokalnih časopisih nagibajo k prikazovanju lokalne skupnosti kot harmonične, uspešne skupnosti. Pretirana kritičnost lokalnega sveta je bila označena kot »ni dobra za kraj«. Po Jacksonu so družbene in politične vrednote v lokalnih medijih široko usmerjene h konzervativnemu in tradicionalnemu.

2. 2. 2 REGIONALNI TISK

Podobno kot za lokalne časopise, velja tudi za regionalne. Regionalna skupnost – kot sem že navedel, Ribičič (1996) med širše lokalne skupnosti prišteva tudi regije – ima lahko vse vrste medijev, od televizije in radia do tiskanih medijev.

Regionalni časopisi so se v tem okviru v Sloveniji pojavili kot ena izmed potreb po informiranju in sporazumevanju v širši lokalni skupnosti. Regionalni časopis je umeščen v krajinsko in socialno-zgodovinsko enoto in pokriva natančno določeno območje. »To ponavadi (ali praviloma) pokaže že z imenom, npr. *Dolenjski list*, *Pomurski vestnik*, *Primorske novice*, *Gorenjski glas*,« (Pregelj 1995: 44).

Osnovna naloga regionalnega časopisa je seznanjanje bralcev z dogajanjem na prostoru, ki ga pokrivajo, torej o stvareh in dogodkih, o katerih nacionalni mediji navadno ne poročajo, toda z osamosvojitvijo Slovenije se je vloga regionalnega časopisa precej spremenila. Sedaj ni dovolj, da obravnava samo dogodke na lokalni in regionalni ravni, ampak mora svoje bralce seznanjati tudi s tistim, kar je sprejeto na državni ravni. Kajti domala vsaka stvar, ki jo sprejmeta vlada ali državni zbor, neposredno zadeva življenje vseh ljudi (Pregelj 1995: 44). Da bralce regionalnih oziroma lokalnih časopisov zanimajo tudi nacionalne in ne samo lokalne teme, dokazuje tudi podatek, ki sta ga navedla Richardson in Franklin (2004: 464). Avtorja sta namreč opozorila, da je v lokalnih časopisih približno 70 odstotkov prispevkov povezanih z lokalnimi novicami in lokaliziranimi zgodbami, po drugi strani pa se vsebina 74,2 odstotka objavljenih pisem bralcev dotika nacionalnih tem.

Poleg geografske omejenosti predstavlja za regionalni časopis določeno omejitev tudi pogostnost izhajanja. Največkrat gre za tedenske ali poltedenske časopise, s čimer seveda trpi

informativna vrednost, ažurnost in aktualnost upovedovanja. »Zato pa je možnost večje poglobitve 'v ozadje' dogodka, njegove osvetlitve z več plati. Žal pa je v regionalnem časopisu /.../ opaziti precejšnjo vrzel prav v primerni in smotni uporabi novinarskega diskurza,« (Pregelj 1995: 44).

2. 3 MESTO VIROV INFORMACIJ V NOVINARSKEM DISKURZU

Novinarji morajo imeti dostop do virov informacij, ki so kredibilni ter jih zmorejo hitro in redno zalagati z dogodki, izjavami, ki so uporabne za novice, pravi Gans (2003: 50). Najboljši viri, ki zadostujejo takim potrebam, so visoki vladni uslužbenci, ki imajo moč in kader, da proizvajajo dogodke ali izjave, vredne unovičenja dovolj hitro in redno. Moč in avtoriteta, ki ju posedujejo, jih naredita za kredibilne vire oziroma bolj kredibilne za urednike in novinarje kot pa viri informacij z manjšo avtoriteto in nižjim statusom (prav tam).

V lokalnem okolju, vsaj v slovenskem prostoru, so občinske uprave maloštevilne, zato so ponavadi novinarjem najpomembnejši in najpogostejši vir informacij in hkrati najbolj kredibilni vir kar župani sami. Na to je treba biti pozoren, ko Gans (2003: 51) opozarja, da ima odvisnost novinarjev od visoke vladne uradnike (v našem primeru pa na župane) svojo ceno. Razmerje med virom in novinarjem je namreč simbiotično, razlaga Gans. Tako kot viri potrebujejo novinarje, tudi novinarji potrebujejo vire in si zato ne morejo privoščiti, da bi se od njih oddaljili. Poler Kovačičeva (2004: 32) ob tem dodaja, da novinarji pač ne morejo biti navzoči povsod, zato se morajo včasih opreti na opazovanja drugih. »Zato se močno zanašajo na informacije, ki jim jih posredujejo drugi. Toda tudi ko imajo možnost neposrednega opazovanja dogodkov, neradi odprto ponujajo lastne interpretacije, ampak se raje sklicujejo na vire,« (prav tam).

Novice niso to, kar se je zgodilo, ampak tisto, kar kdo pravi, da se je zgodilo, zato je izbor virov ključen, opozarja tudi Sigal (v Poler Kovačič 2004: 32). Raziskava o odnosih med novinarji in viri v slovenskem lokalnem časopisu (Drame v Poler Kovačič 2004: 32) pa je ugotovila, da določevalc dogodkov in informacij v skoraj sedemdeset odstotkih ni novinar.

Viri informacij, ki so vedno nosilci določenega interesnega govora, torej k novinarskim objavam niso zgolj prepuščeni, ampak stopajo na mesto subjekta, torej prevzemajo aktivno

vlogo in nadzor na posameznih stopnjah sporočanja procesa, ko posredno ali neposredno (so)odločajo, kar naj bi bilo v pristojnosti novinarja oziroma urednika, je ugotovitev, na katero opozarja Poler Kovačičeva (2004: 12).

Medijsko moč zato poseduje tisti, ki ima dostop do množičnih medijev, to pa so predvsem politične elite in ne običajni ljudje, ugotavlja Van Dijk (v Poler Kovačič 2004: 33). Po Davisu (prav tam) obstajajo štirje dejavniki, ki prispevajo k dostopu virov do novinarskih objav: *ekonomski kapital, medijski kapital, človeški viri in naravna naklonjenost*. Pri tem se medijski kapital pojavlja kot v obliki »legitimne avtoritete«, ki jo morajo novinarji in javnost prepoznati. Javnim osebam in institucijam torej avtomatično pripada neka stopnja medijskega kapitala, odvisno od njihovega socialnega in političnega statusa v družbi. Pod človeške vire štejemo osebe za odnose z javnostmi, medtem ko pod naravno naklonjenostjo razumemo dožemanje novinarjev o vrednosti objave. Presoja o tem, kaj je vredno objave, pa je usklajena z novinarskim prepričanjem, da naj bi o virih poročali zato, ker jih pojmujejo kot vplivne ali zaradi javnega interesa.

Vire informacij delimo na uradne in neuradne. *Uradni viri* so taki po svoji funkciji: javni funkcionarji, predstavniki institucij družbene moči in oblasti, predstavniki nevladnih organizacij, društev, združenj, civilnih pobud. Gre za t.i. institucionalne vire, kot jih poimenujeta Hansen in Paul (v Poler Kovačič 2004: 35). *Neuradni viri* pa so v dogodke oziroma dogajanje vpleteni ali nevtralni posamezniki. Gre za udeležence dogodkov, očitvidce, priče dogodkov in podobno, ki jih Shoemaker in Reese (prav tam) delita v pet skupin: protestnike, stavkarje; žrtve; domnevne ali dejanske kršilce zakona in običajev; glasovalce in anketirance ter udeležence neobičajnih dejavnosti.

Ugotavljali sem že, da se novinarji večinoma opirajo na uradne vire. Analiza prispevkov v *New York Timesu*, ki sta jo izvedla Zhang in Cameron (v Poler Kovačič 2004: 35), je pokazala, da se novinarji pri pisanju prispevkov močno upirajo na uradne vire: od 57,2 do 72,5 odstotka. Sigalova analiza (v Kanervo in Kanervo 1995: 29) naslovnih strani *New York Timesa* in *Washington Posta* v več kot dvajsetletnem obdobju je pokazala, da so bili vladni uslužbenci viri informacij v več kot 75 odstotkih primerov. Hallin in drugi (prav tam) pa so analizirali uporabo virov pri poročanju o nacionalni varnosti. Ugotovili so, da so v sedmih velikih časopisih citirali vladne uslužbence v več kot 80 odstotkih primerov. Od tega so se avtorji prispevkov v 58 odstotkih primerih sklicevali na izvršilno oblast, v 15 odstotkih pa na

kongresne vire. Nevladni viri so prispevali samo 6 odstotkov navedb, še polovica teh pa je v preteklosti delala v državnih organih, navajajo avtorji.

Spreminjanje sporočil za javnost v novice in opravljanje intervjujev po telefonu je vse pogostejše, kar je posledica zmanjšanja osebja v uredništvih, krčenja proračuna, upoštevanja tržnih vidikov in časovnih omejitev, ugotavljata Tapsall in Varley (v Poler Kovačič 2004: 44). S tem so novinarji vse bolj odvisni od virov, ki jih uporabljajo redno, ker se je nanje možno zanesti, da bodo informacije dostavili hitro. To prispeva k vse večji rutinizaciji zbiranja informacij. Med rutinske kanale zbiranja informacij po Gandyju (v Poler Kovačič 2004: 39) sodijo: uradne zadeve (sodni postopki, seje občinskih svetov, obiski državnikov), sporočila za javnost, novinarske konference, tiskovne agencije, sporočila iz drugih novinarskih organizacij, nespontani dogodki (športne, kulturne, turistične in zabavne prireditve, govori, slovesnosti, vnaprej pripravljene demonstracije, različni dogodki, napovedani in ustvarjeni z namenom, da bi o njih poročali), pisma bralcev, javnomnenjska glasovanja. Po Gandyju (prav tam) pa so rutinski kanali močno podprti s tistimi viri, ki želijo nadzirati razpoložljivost in interpretacijo informacij o zadevah, ki vplivajo na njihovo blaginjo.

Raziskave v Združenih državah Amerike so pokazale, da kar 35 odstotkov časopisnih vsebin nastane na podlagi sporočil za javnost različnih institucij in organizacij (Cutlib v Kanervo in Kanervo 1995: 30). Martin in Singletary (prav tam) pa poročata, da je kar 59 odstotkov vseh sporočil za javnost osnova za vsaj en časopisni prispevek.

Spoznali smo torej, da je novinarstvo zaveznik uradnih virov, kar navaja tudi Tuchman (v Poler Kovačič 2005: 90). Med najvplivnejše uradne vire pa spadajo politični viri. Za odnos med politiki in novinarji je po mnenju Høyera in Lauka (v Poler Kovačič 2004: 37) značilno, da skušajo manipulirati eden z drugim: »Politiki si prizadevajo s selektivno publiciteto upravičiti svoja dejanja pred volivci, novinarji pa želijo ohraniti zaupanje politično bolj heterogenega občinstva v svoja sporočila.« Ker javnost kot politično realnost dojemata tisto, kar jim prikazujejo mediji, na medijskem prizorišču ves čas poteka boj za pridobitev in ohranitev nadzora, pravi Bennet (prav tam).

In zakaj novinarji tako radi padejo pod vpliv uradnih virov? Po mnenju Drametove (v Poler Kovačič 2005: 90) uradne definicije dogodkov »zagotavljajo ustreznost (neproblematičnost) dogodka, stalnost in v obrtniškem smislu popolnost informacij, možnost predvidevanja in

vnaprejšnjega razporejanja delovnega časa, najlažji dostop do informacij.« Na kratko bi lahko dejali, da zanašanje na uradne vire novinarjem prihrani čas in energijo. Tudi na podlagi svojih izkušenj dodajam, da uporaba uradnih virov oziroma izjav novinarja odveže tudi odgovornosti za vsebino objave.

2. 4 URADNI VIRI INFORMACIJ V LOKALNIH MEDIJIH

Raziskave kažejo, da se lokalni mediji v Združenih državah Amerike manj opirajo na uradne vire, še vedno pa ti predstavljajo od 50 do 60 odstotkov vseh uporabljenih virov, navajata Kanervo in Kanervo (1995: 30). Kljub temu Murphy (v Keeble 1998: 187–188) opozarja, da so novinarji lokalnih medijev preveč odvisni od lokalnega sveta informacij, da preveč poudarjajo stališča starejših, uveljavljenih in vodilnih lokalnih politikov. Kot pravi, so lokalni mediji postali nekakšne čitalnice z zgodbami lokalnih oblasti. Iskanje novic je postalo predmet rutine, s prekomerno uporabo klicnega sistema in sporočil za javnost, tiskovnih konferenc in »off the record« napotkov tiskovnih predstavnikov. To ovira kritičnost in preiskovanje in pogosto določa razpoloženje sodelovanja, kar otežuje razločevanje med novicami in oglaševanjem.

Zgornje razmišljanje potrjuje tudi odkritje Rourkove (v Kanervo in Kanervo 1995: 30), da je 62 odstotkov od 81 prispevkov, ki so bili o lokalni univerzi v enomesečnem obdobju objavljeni v enem od ameriških lokalnih časnikov, nastalo na podlagi sporočil za javnost, ki so jih pripravili na isti univerzi.

Wahl-Jorgensenova (2005: 79) po drugi strani ugotavlja, da je vse večja odvisnost lokalnih novinarjev od uradnih virov – a tudi verižno lastništvo – povzročila rast nepolitičnega novinarstva v britanskih lokalnih časopisih, čemur lahko pritrdimo tudi v Sloveniji. Kot spoznava avtorica, lokalno novinarstvo v Veliki Britaniji vse bolj postaja novinarstvo konsenza: takšno, ki spodbuja solidarnost v skupnosti, a ne zmore podvomiti v status quo. Kot tak je brezplačen lokalni tisk v Britaniji vzorčen primer, kako komercializacija medijev zmanjšuje možnost občanov, da pridobijo vse informacije in spreminjajo svojo skupnost.

Lokalni časopisi tako redko vodijo svoje kampanje, v večini primerov, ko se zanje vendarle odločijo, pa gre samo še za odgovor na dogodke v skupnosti, navaja Wahl-Jorgensenova

(2005: 85–89). Podobno velja za uvodnike oziroma komentarje v lokalnih časopisih: uredniki se v komentarjih izogibajo kontroverznih tem ali pa redno opazujejo gibanje javnega mnenja o posameznem problemu in komentar ali uvodnik napišejo šele, ko ni več dvoma, kakšno je večinsko mnenje lokalne skupnosti. Središče kresanja različnih političnih mnenj tako v lokalnem tisku vse bolj postaja rubrika Pisma bralcev. Pa še ta je postala – ker uredniki objavijo skorajda vsako prejeto pismo – nekakšna mešanica osebnih anekdot, pozivov k dobroti, pisem zahval in številnih javnih razprav o političnih vprašanjih.

Lokalno novinarstvo se torej kot novinarstvo konsenza izogiba odprti politični razpravi. Veliko tem, ki zahtevajo jasno opredelitev lokalnega tiska, je zato izločenih iz središča pozornosti. Takšna nepolitična orientacija lokalnega novinarstva pa je nedvomno uspeh lokalne politike, ugotavlja Wahl-Jorgensen (2005: 90).

Zaradi opisanega stanja, v kakršnem se po ugotovitvah Wahl-Jorgensenove trenutno nahaja lokalno novinarstvo, niti ni potrebe o izvajanju posebnih pritiskov na uredniško politiko lokalnih časopisov in delo lokalnih novinarjev, o čemer bom spregovoril v naslednjem poglavju.

3. AVTONOMIJA MEDIJEV IN NOVINARJEV

Svoboda medijev je pogoj demokratičnega sistema, brez katerega ta ne bi bil legitimen, pravi Erjavčeva (1999: 138). Po njenem imajo mediji dve vlogi: »V prvi so varuhi interesov civilne družbe in prostor za kritiko in nadzor oblasti, v drugi pa so združitev moči in vpliva na odločitve na vseh družbenih ravneh.« (prav tam)

Pravica do obveščanja in njene omejitve, opozarja Erjavčeva (1999: 141), so opredeljene že v slovenski ustavi, podrobneje pa so določene v posameznih zakonih. 39. člen slovenske ustave (Uradni list 33/1991) tako pravi: »Zagotovljena je svoboda izražanja misli, govora in javnega nastopanja, tiska in drugih oblik javnega obveščanja in izražanja. Vsakdo lahko svobodno zbira, sprejema in širi vesti in mnenja. Vsakdo ima pravico dobiti informacijo javnega značaja, za katero ima v zakonu utemeljen pravni interes, razen v primerih, ki jih določa zakon.«

Zakon o medijih (Uradni list 110/2006) v 6. členu omogoča svobodo izražanja:

»Dejavnost medijev temelji na svobodi izražanja, nedotakljivosti in varstvu človekove osebnosti in dostojanstva, na svobodnem pretoku informacij in odprtosti medijev za različna mnenja, prepričanja in za raznolike vsebine, na avtonomnosti urednikov, novinarjev in drugih avtorjev pri ustvarjanju programskih vsebin v skladu s programskimi zasnovami in profesionalnimi kodeksi, ter na osebni odgovornosti novinarjev oziroma drugih avtorjev prispevkov in urednikov za posledice njihovega dela.«

V tretjem odstavku 21. člena isti zakon zapoveduje, da se novinarju ne sme odpovedati delovnega razmerja ali prekiniti sklenjene pogodbe z njim, zmanjšati plače, spremeniti statusa v uredništvu ali kako drugače poslabšati njegovega položaja zaradi izražanja mnenj in stališč, ki so v skladu s programsko zasnovo ter s profesionalnimi pravili, merili in standardi. V drugem odstavku 20. člena zakon pravi, da so uredništvo, uredniki, novinarji in avtorji drugih prispevkov v okviru programske zasnove in v skladu s temeljnim pravnim aktom izdajatelja pri svojem delu neodvisni in samostojni.

Kljub ustavni in zakonski zagotovitvi svobodnega izražanja ter avtonomije medijev in novinarjev, prihaja (povsod, ne samo pri nas) do različnih poskusov kratenja teh pravic. Erjavčeva (1999:138) tako navaja, da so se z razvojem človeške družbe razvijali raznoliki

mehanizmi, ki so poskušali medije in novinarje disciplinirati do te mere, da ne bi več predstavljali grožnje državnemu aparatu ali političnemu sistemu.

Nadzorne mehanizme Erjavčeva deli na odkrite in prikrite:

»Med prve uvrščamo cenzuro in predhodna dovoljenja za objavo, takse, kavcije ipd., torej odkrite represivne mehanizme. Razvoj modernih političnih sistemov pa je prinesel tudi manj vidne, a zato nič manj nevarne mehanizme, kot so na primer: pritiski interesnih skupin, monopoli, pomanjkanje strokovnih kadrov, nadzor novinarjev s kadrovsko politiko in podrejanje medijskim avtoritetam, samocenzura novinarjev itd.,« (Erjavec 1999: 138).

Avtonomija je zato zelo pomemben dejavnik profesionalizacije novinarstva. Na kolektivni ravni profesionalna avtonomija po njenem vključuje več vidikov samouravnavanja ravnanja profesionalne skupnosti: samonadzor vstopa v profesijo, samooblikovanje standardov strokovnega znanja, samouravnavanje odnosov znotraj profesionalne skupnosti do strank, družbe in drugih profesionalnih skupnosti (etične norme). Na individualni ravni pa avtonomija vključuje samostojnost pri sprejemanju odločitev glede količine, tempa in načrtovanja dela, odpor, da bi stranke, državni organi in politične organizacije vodili in nadzirali profesionalno delo, pravico do poklicne skrivnosti itn. (Erjavec 1999: 139). Ob odsotnosti avtonomije so torej novinarji pod stalnimi pritiski politike in ekonomije, med lastnimi in naslovnikovimi interesi ter individualnimi težnjami in uredniškimi zahtevami.

3. 1 OBLIKE PRITISKOV

Raziskave, ki jih povzema Erjavčeva (1999: 139), so pokazale, da slovenski novinarji in študenti novinarstva menijo, da svobodo tiska najbolj ogrožajo strankarska lastnina medijev, politična odvisnost novinarjev in neformalni pritiski na novinarje. Medtem ko največjo grožnjo novinarski ekonomiji avstrijskim, nemškim, ameriškim in kanadskim študentom predstavljajo vplivi političnih strank, britanski študentje nasprotno večjo grožnjo vidijo v založnikih, avstralski pa v oglaševalcih.

Politične pritiske torej tudi študentje novinarstva prepoznavajo kot veliko grožnjo avtonomiji novinarstva in medijev. Tako meni tudi Splichal (v Erjavec 1999: 139), saj pravi, da je novinarstvo podrejeno bodisi politiki ali ekonomiji ali pa kar obema. Tudi Gordon in drugi (v Poler Kovačič 2004: 92) menijo, da na novinarske odločitve bistveno vplivajo, v nekaterih primerih pa celo narekujejo, različne družbene, politične in ekonomske sile.

Erjavčeva (1999:139) ugotavlja, da novinarsko avtonomijo ogrožajo predvsem trije procesi: koncentracija medijskega lastništva s komercializacijo vsebine, tožbe proti novinarjem in pritiski interesnih skupin.

Koncentracija medijskega lastništva in komercializacija vsebine po mnenju avtorice predstavljata eno temeljnih groženj novinarski avtonomiji zaradi načela maksimiranja dobička na račun pluralnosti za javnost pomembnih vsebin.

Erjavčeva (1999: 139) je za devetdeseta leta prejšnjega stoletja ugotavljala, da sta zaradi vedno večjega števila *tožb proti novinarjem*, do katerih je prihajalo zaradi vse večje veljave človekovih pravic, ki so v stalnem konfliktu s svobodo tiska, novinarje vse bolj omejevala politika in sodstvo, prav tako pa so tudi mediji skušali disciplinirati novinarje, da so morali sami kriti vse stroške zastopanja in odškodninskih zahtevkov. Zaradi takih ukrepov, opozarja Erjavčeva (prav tam), bo vse manj novinarjev, ki si bodo upali poročati kritično. Splichal (v Poler Kovačič 2004: 93) ugotavlja, da je novinarska avtonomnost v sodobnosti morda najbolj ogrožena s podrejanjem načelu povečevanja dobička.

Mediji so izpostavljeni tudi *pritiskom interesnih skupin*. Nenazadnje so mediji predstavniki interesov javnosti oziroma posredniki med civilno družbo in državo, zato naj bi predstavljali prostor kritične razprave o dejavnosti države in institucionalen okvir oblikovanja javnega mnenja, ki bi pomenilo soglasje med različnimi družbenimi akterji.

3. 1. 1 PRITISKI INTERESNIH SKUPIN

Med pritiski interesnih skupin Erjavčeva (1999: 142–144) poleg pritiskov predstavnikov za odnose z javnostmi in oglaševalcev prepoznava tudi politične pritiske. Prav je, da jih za potrebe te naloge podrobneje obravnavam.

3. 1. 1. 1 PRITISKI PREDSTAVNIKOV V SLUŽBAH ZA ODNOSE Z JAVNOSTMI

Pritiski predstavnikov v službah za odnose z javnostmi so po ugotovitvi Erjavčeve (1999: 142) relativno nov poskus vplivanja na novinarsko vsebino, kar se manifestira v različnih pojavnih oblikah. Tu gre lahko za sponzorstva takih popularnih dogodkov, ki so dobro

medijsko pokrita. Med drugim »PR-industrija« (PR je kratica za Public Relations, angleško za odnosi z javnostmi) tudi učinkovito lansira svoja sporočila novinarjem, ki jih brez večjih spreminjanj tudi objavljajo v medijih. Službe za odnose z javnostmi za vplivanje na novinarsko delo uporabljajo tudi t.i. spooning: »Službe za odnose z javnostmi hranijo novinarje po žličkah z zalogaji, ki so bili skrbno pripravljene v 'PR-kuhinji'. Zaradi premajhne kritičnosti novinarjev do sporočil, so ta (skoraj) nespremenjena objavljena v medijih,« (Erjavec 1999: 143).

Novinarji so podvrženi velikemu časovnemu pritisku, kar velja tudi za novinarjev lokalnih časopisov (vsaj v primeru Gorenjskega glasa je tako), saj imajo ti manj zaposlenih novinarjev, ki morajo zato opraviti več dela kot novinarji dnevnih medijev. Prav podvrženost novinarjev časovnemu pritisku pa predstavnikom za odnose z javnostmi olajša njihovo delo. Erjavčeva navaja (prav tam), da 60 odstotkov, po nekaterih ocenah pa kar 80 odstotkov sporočil, objavljenih v ameriški medijih novinarji pridobijo po rutinskih kanalih, kot so novinarske konference in poslana sporočila za javnost. Da je vpliv PR služb na novinarje velik, dokazuje tudi podatek Ruß-Mohla (v Erjavec 1999: 143), da je v ZDA 150.000 praktikov za odnose z javnostmi in 130.000 novinarjev, pogosto pa v PR službe vstopijo ravno najbolj izkušeni novinarji.

Močan vpliv PR-sporočil na novinarsko vsebino, tako Erjavčeva (prav tam), »kaže tudi na to, da se novinarji ne zavedajo njihovega posrednega ali neposrednega vpliva in so pri tem premalo samokritični«.

3. 1. 1. 2 PRITISKI OGLAŠEVALCEV

Mediji se vsakodnevno soočajo s pritiski oglaševalcev na njihovo vsebino. Tiskani mediji nenazadnje prejmejo kar dve tretjini dohodka od oglaševanja, zasebnim elektronskim medijem pa so oglasi edini vir dohodkov. Rezultati raziskave univerze Marquette, ki sta jih predstavila Goodwin in Smith (v Erjavec (1999: 143), so pokazali, da so oglaševalci izvajali pritisk na več kot 90 odstotkov ameriških časopisov - bodisi so zahtevali spremembo vsebine bodisi neobjavo določenih prispevkov. Tretjina vprašanih je popustila pod temi pritiski in prilagodila vsebino oglaševalskim zahtevam.

Po Dayu (prav tam) obstajajo tri vrste oglaševalskih pritiskov. Prvi način je pritisk s količino oglaševalske vsebine, ki določa preostali delež vsebine, ki je na razpolago novinarjem. Tiskani mediji si v tem primeru lahko pomagajo in ob večji količini oglaševalskega gradiva natisnejo več strani, medtem ko imajo elektronski mediji časovno omejitev (tudi zakonsko) za oglasno vsebino.

Ob ekonomski recesiji lahko oglaševalci na kakovost medijskih vsebin vplivajo tudi z zmanjšanjem oglaševalskega priliva. Manj kot je oglasov, manjša je finančna sposobnost produkcije. Tretji način vplivanja na medijske vsebine pa so neposredne grožnje oglaševalcev, da ne bodo oglaševali v mediju, ker objavlja zanje neprijetne novice.

3. 1. 1. 3 POLITIČNI PRITISKI

Nujna posledica odnosa med politiki in mediji je vsekakor navzkrižje teoretično dvojih interesov. Theakerjeva (2004: 39) opozarja na dejstvo, da naj bi se novinar trudil poiskati in predstaviti dejstva, medtem ko si politik prizadeva, da bi novinarski prispevek odseval 'sporočilo', ki ga želi posredovati sam. »Prav nič novega ni, da poskušajo politične elite nadzorovati medijske objave, kar kažejo tudi različne anekdote o razvoju in rasti političnih odnosov z javnostmi od prvih let dvajsetega stoletja naprej« (prav tam).

Medijska moč je hkrati tudi politična moč, ki pa v sodobnih demokracijah ni enakomerno porazdeljena, ugotavlja Erjavčeva (1999:142):

»Politično odločanje je koncentrirano v nekaj središčih, ki razpolagajo z večino ekonomske in politične moči. Ti izvajajo pritiske na medije in zmanjšujejo njihovo avtonomijo. Pravica do obveščenosti terja, da je javnost seznanjena z delovanjem institucij v družbi. S preglednostjo delovanja teh institucij njihova vloga v družbi postane legitimna. Vendar je spoštovanje pravice do obveščenosti in svobode medijev še daleč od uresničitve.«

Različni formalni in neformalni centri moči pritiskajo na medije v različnih oblikah: politične cenzure, preprečevanja dostopa do virov informacij, državnih in drugih skrivnosti ipd. (prav tam)

Street (2003) med tehnike, s katerimi oblast (država) vpliva na medije, uvršča: cenzuro, državno skrivnost, oglaševanje in regulacijo. *Cenzura* je zanj najočitnejša oblika državne kontrole:

»Cenzura se lahko oprime različnih oblik in ne zahteva nujno neposrednega vmešavanja. Leto dni po uvedbi sistema cenzure ga je Kuvajt umaknil. To, vseeno, ni ustvarilo svobodnih medijev. Državno cenzuro je zamenjal sistem avtocenzure, ki je zahteval od novinarja, da se drži strogih pravil profesije, ki so vsebovala tudi sodno prepoved 'rušenja narodne enotnosti' ali 'širjenja govorice'. Kršitev pravil je lahko povzročila ukinitvev časopisov,« (Street 2003: 91).

Cenzura ni omejena na neliberalne države, pojavi se lahko tudi tam, kjer jo ustava prepoveduje. V Veliki Britaniji je na primer poročanje o Severni Irski in terorizmu strogo regulirano, v Franciji pa je v času četrte republike državna RTV postaja RTF delila prostore z državnim tajnikom za informiranje in novinarji so morali spoštovati navodila ministrstva. (Street 2003: 91–92)

Cenzura se pojavlja v vseh mogočih oblikah, med drugim tudi v obliki upravljanja z informacijami. Street (2003: 92) tako navaja, da liberalne države raje držijo informacije v *državni skrivnosti*, kot pa da cenzurirajo nekaj, kar preti, da bo postalo javno. Če novinarji nič ne vedo, jih tudi cenzurirati ni treba. Tako se vprašanje prepovedi pravzaprav nikoli ne pojavi. V ZDA ustava jamči svobodo govora, v praksi pa tam deluje svoboda informacij. Vsaj teoretično to pomeni, da ima vsak novinar dostop do uradnih informacij, ki jih lahko prejme samo, če se s tem ne ruši državna varnost. Nasprotno pa v Veliki Britaniji tradicionalno uporabljajo sistem visoke državne skrivnosti. Zakon tako ministrstvu omogoča, da onemogoči dostop »občutljivim« informacijam.

Naravna posledica državne skrivnosti in cenzure je po mnenju Streeta (2003: 94) državna *propaganda*. Selektivno ponujanje informacij je usmerjeno v zaščito in podporo interesov oblasti, od tega pa je relativno majhen korak do dopadljive promocije države in njenih voditeljev. Kjer država ima država kontrolo nad mediji, jih lahko uporabi v propagandne namene – tako je bilo v nacistični Nemčiji ali v Sovjetski zvezi, nedavno pa tudi v Jugoslaviji pod Miloševićevim režimom. A tudi liberalne države poskušajo množične medije izkoristiti za propagando. Največkrat v ta namen uporabijo službe za odnose z javnostmi, ki za medije kreirajo sporočila za javnost.

V nekaterih primerih se tudi neposredna propaganda in oglasi sprejmejo kot legitimni del državnih aktivnosti, povsem enako pa je sprejemljiva tudi ustrežljivost medijev. Od države se pričakuje, da uporablja propagando, kadar je ta v splošnem interesu: da opozori na nevarnosti

AIDS-a ali druge nevarnosti zdravju in varnosti državljanov. Ta tip propagande je legitimen (Street 2003: 95).

Kakor lahko državni sistemi informacijo skrijejo, lahko tudi izbirajo, kako jo bodo predstavili. Ker imajo ekskluziven dostop do pomembnih podatkov, lahko svojo komparativno prednost izkoristijo tako, da svoje podatke posredujejo na način, ki bo koristil njihovim interesom. »Na enak način 'ukročene' novinarje lahko uporabijo kot kanale, preko katerih posredujejo informacije,« ugotavlja Street (prav tam).

Vlada na medijsko pokrivanje njenega dela vpliva tudi s pritožbami nad načinom poročanja: »Vlade, naj bo to v ZDA, Združenem kraljestvu ali Avstraliji, bombardirajo novinarje s pritožbami zaradi njihovih prispevkov, s tem pa ustvarjajo ozračje tesnobne samokritičnosti. /.../ Te tehnike so proizvod vse močnejšega nadzora nad emitiranjem, pojavljajo pa se v kombinacijami z grožnjami o dostopu do informacij, regulaciji in financiranju,« (Street 2003: 97).

Četrta tehnika, s katero država kontrolira medije, je *regulacija*. Street (2003: 99) meni, da državna skrivnost, cenzura in upravljanje medijev predpostavljajo sposobnost države, da omogoči ali prepreči pretok informacij, ki so medijem na razpolago. V ozadju te sposobnosti pa se nahajata širši kontekst pravil, ki urejajo uporabo informacij, in dnevna praksa medijskih organizacij. Francoski zakon na primer priznava posamezniku avtorsko pravico na lastno podobo. Časopisi, ki bi natisnili sliko nekega posameznika brez njegove privolitve, lahko zato kršijo zakon o avtorskih pravicah. Zakon o avtorskih pravicah torej regulira tiskanje ali ponatis prispevkov in dokumentov, prav tako pa pravico kontrole nad temi dokumenti.

Keane (1992) med različnimi tipi politične cenzure posebno pozornost posveča petim tipom: izrednim pooblastilom, državni skrivnosti, laganju, državnemu oglaševanju in korporativizmu. Gre za med seboj prepletene trende, ki v zahodnoevropskih demokracijah vzbujajo zaskrbljenost, saj kažejo na naraščajočo količino politične oblasti, ki običajno ni odgovorna ne državljanom ne množičnim medijem, prav tako pa ni podvržena vladavini prava. Državne skrivnosti in državnega oglaševanja sem se dotaknil pri že omenjenem Streetu (2003), zato se bom v nadaljevanju posvetil preostalim trem tipom: izrednim pooblastilom, laganju in korporativizmu.

K *izrednim pooblastilom* Keane (1992: 92–93) prišteva vnaprejšnje omejevanje objave in cenzuro po objavi. Vnaprejšnje omejevanje vsebuje vse neformalne in formalne postopke, s katerimi državni organi preprečijo objavo kakega gradiva - od prijateljskega klepeta in koktejllov z vladnim predstavnikom za tisk ter preprostih telefonskih zahtev ali opozoril, do dajanja obveznih in diskrecijskih navodil. Cenzura po objavi pa deluje v času prve objave do distribucije, vključuje pa lahko sodni postopek proti gradivu, ki je civilni družbi že dostopno. Navadno vodi k prepovedi, uničenju, sežigu, ponovni klasifikaciji ali zaplembi knjig ali slikovnega gradiva ali pa k zaplembi tehničnih sredstev, ki so omogočila nastanek gradiva. Cenzura po objavi pa se lahko razširi tudi na ukinitve časopisov, tiskarn, radijskih ali televizijskih postaj. Med drugim lahko zajame tudi cenzuriranje ali kaznovanje novinarjev. Še zlasti v (domnevno) kriznih časih se obe podvrsti politične represije nad mediji pojavljata v kombinaciji.

Umazani posel *laganja* v politiki je značilna poteza demokratičnih (in drugih) režimov. Med politiki je zato razširjeno mnenje, da je polovica politike ustvarjanje podob, druga polovica pa je umetnost prepričevanja ljudi, da tem podobam verjamejo, ne glede na »dejstva«. V zadnjih desetletjih je ta metoda dobila dve novi obliki. Umetnost političnega laganja uporabljajo številni vladni predstavniki za tisk, ki kritike speljujejo na napačno sled, pomirjajo duhove, novinarje ohranjajo srečne, pripravljajo zgodbe za javno rabo in skrbijo, da so kredibilne. Kadar njihove metode spodletijo, novinarje pozovejo, naj izberejo med interesi svoje kariere in kritičnim mnenjem do vlade. V skrajnih primerih pa medijem, ki so sovražno nastrojeni do administracije, odrečejo dostop do uradnih virov informacij (Keane, 1992: 89).

Umetnost političnega laganja se je odela tudi v tehnokratske metode strokovnega reševanja problemov: »Takšno je bilo rutinsko laganje, ki se je v času vietnamske vojne razširilo na vse civilne in vojaške resorje ameriške države – 'poročila o napredovanju', ki so jih v Washington pošiljali nižji častniki, pri tem pa mislili na lastno napredovanje, ponarejena poročila o bombardiranju in lažna štetja trupel po operacijah 'poišči in uniči,« (Ellsberg v Keane, 1992: 99).

Takšna tehnokratska oblika laganja odklanja mnenja kot primitivna in se opredeljuje za sofisticirano preračunljivost, pravi Keane (prav tam). Moč črpa iz možganskih trustov, svetovalcev, formul in maratonskih informacijskih kampanj. Govori psevdoznanstveni jezik, ki poenoti in navidez osmisli najbolj nezdružljive situacije, dogodke in osebnosti.

Korporativizem je proces državnih ukrepov, s katerimi država prenese obveznosti na interesne skupine ali organizaciji, ki so v večji ali manjši meri zadolžene za oblikovanje in/ali izvajanje javne politike, pravi Keane (1992: 102). Mreže privatnih organizacij, ki za vlado opravljajo določene funkcije prek sheme pogajanj, koncesij in pogodb, so namreč v 20. stoletju postale nekaj običajnega. Pomembnega dela odločitev, ki imajo javne posledice, tako ne sprejemajo niti predstavniki izvršne oblasti niti zakonodajalci ali trg, ampak so odločitve sprejete v pogajanjih za zaprtimi vrati med »predstavniki« družbenih skupin ali pa med temi skupinami civilne družbe in samo državo.

»Takšni korporativistični postopki so nastali s prenosom precejšnjega števila državnih funkcij na nedržavne institucije civilne družbe, v kateri so ključne skupine moči zahtevale zase tudi del politične moči. Posledica tega je, da se meje med državo in civilno družbo prepletajo,« (Keane 1992: 102).

3. 2 VPLIVI ŽUPANOV NA LOKALNE ČASOPISE V ZDA

V prejšnjem poglavju sem predstavil znanstvene izsledke o političnih pritiskih na poročanje medijev; v večjem delu so se dotikali formalnih oziroma uradnih pritiskov. Na tem mestu pa bom predstavil rezultate raziskave, ki sta jo David in Ellen Kanervo (1995) izvedla med izvoljenimi župani in imenovanimi upravniki (city manager) manjših ameriških mest, v katerih prebiva od 2.500 do 25.000 ljudi. Avtorja sta županom in upravnikom 1.384 majhnih mest v vseh 50 zveznih državah poslala vprašalnik, s katerim sta želela preveriti njihov odnos do lokalnih časopisov ter njihovo dožemanje vloge in funkcije lokalnih časopisov. Nazaj sta prejela 490 izpolnjenih vprašalnikov iz 47 zveznih držav.

Avtorja sta ugotovila, da imajo župani in upravniki majhnih ameriških mest protisloven pogled na časopise v svojih skupnostih (Kanervo in Kanervo 1995: 38). Po eni strani ugotavljajo, da morajo mediji odigrati vlogo »psa čuvaja«, zato je razumljivo, da lokalni časopisi opozarjajo na resne probleme v lokalni skupnosti, kot so na primer negativni vplivi na okolje. Toda po drugi strani si jih del želi, da bi lokalni časopisi promovirali enotnost skupnosti. Po njihovem slogu pospešuje uresničitev projektov in ciljev, nesloga pa lahko povzroči zastoj in nezadovoljstvo nad lokalnimi političnimi voditelji. Zaradi težnje po »dobrih

medijih« in gradnji konsenza v skupnosti župani in mestni upravniki poskušajo vplivati na vsebino novinarskega poročanja, ugotavljata avtorja (prav tam).

Raziskava med župani majhnih mest v Združenih državah Amerike je torej pokazala, da ti poskušajo vplivati na vsebino lokalnih časopisov, da bi s tem zaščitili sebe. Morda so prav zato rezultati opravljene raziskave pokazali, da so župani relativno zadovoljni s poročanjem lokalnih časopisov. Sodelovanje z uredniki je po njihovem dobro, kritičnih uvodnikov je razmeroma malo in kakovost poročanja o lokalni oblasti ocenjujejo za dobro.

3. 2. 1 NAČINI VPLIVOV NA VSEBINO ČASOPISOV

Poglejmo natančneje, na kakšen način župani ameriških mest poskušajo vplivati na vsebino lokalnih časopisov. Velika večina (87,8 odstotka) županov, ki so sodelovali v raziskavi, je tako priznala, da je na neprijetna novinarska vprašanja odgovarjala s frazami in na ta način dosegla, da so te citate izločili iz pogovorov (Kanervo in Kanervo 1995: 36). Skoraj enak odstotek županov in mestnih upravnikov je že kdaj ponudilo svojo idejo za prispevek nekemu od zaposlenih v časopisu, podobno pa velja za objavo fotografij. Pismo uredniku lokalnega časopisa je napisalo 47,9 odstotka mestnih voditeljev.

Podatki tudi kažejo, da župani uporabljajo oba načina za nadzorovanje vsebine lokalnih časopisov, s tem da so bolj naklonjeni pozitivnemu predstavljanju informacij kot pa negativnemu zadrževanju oziroma skrivanju informacij (prav tam). Skoraj dve tretjini vprašanih sta priznali, da sta novinarjem že zamolčali določene informacije. Manjšina (28,4 odstotka) pa je priznala, da je že prosila lokalni časopis, da ne poroča o lokalnem problemu. Dobri štirje odstotki vprašanih pa so celo zagrozili z odpovedjo oglaševanja v časopisu, da bi na ta način vplivali na njegovo vsebino.

3. 2. 2 USPEŠNOST VPLIVANJA

Poskusi vplivanja na poročanje lokalnih časopisov niso vedno uspešni, toda po rezultatih omenjene raziskave sodeč so še vedno precej učinkoviti. Kar 81,5 odstotka županov ugotavlja, da je njihov lokalni časopis poročal vsaj o eni temi, ki so jo priporočili. Četrtnina (25,2 odstotka) pa je priznala, da je časopis upošteval njihovo željo, naj o nečem ne poroča. Le 13,4 odstotka vprašanih je pojasnilo, da je lokalni časopis poročal o temi, čeprav so ga

zaposili, naj o njej ne poroča. Po drugi strani je 65 odstotkov v raziskavi sodelujočih županov odgovorilo, da ni nikoli prosilo lokalnega časopisa, naj ne poroča o določeni zadevi. To pomeni, da sta bili kar dve tretjini tistih županov, ki so zaprosili lokalni časopis, naj o nečem ne poroča, s svojo željo uspešnih, le tretjina je bila preslišana (Kanervo in Kanervo 1995: 36).

Morda ravno zaradi takih izkušenj velik odstotek županov (80,1 odstotka) meni, da so uredniki lokalnih časopisov vredni zaupanja, da navadno ali vedno tudi storijo, kar napovejo. Poročanje lokalnih časopisov po izkušnjah 74,6 odstotka županov, ki so odgovorili na vprašanja, vsebuje malo napak ali pa je povsem korektno. 67,6 odstotka županov ocenjuje, da lokalni novinarji zadovoljivo ali celo dobro poznajo delo lokalnih oblasti, podoben odstotek pa tudi meni, da lokalni časopisi pri lokalnih projektih kooperativno sodelujejo z mestnimi uradniki. Poročanje lokalnih časopisov večina ocenjuje kot uravnoteženo, saj 74 odstotkov vprašanih verjame, da časopis skoraj vedno enakovredno obravnava vse vpletene strani oziroma redko favorizira samo določen pogled. (Kanervo in Kanervo 1995: 37)

Čeprav župani skušajo vplivati na poročanje časopisov in verjamejo, da so pri tem tudi uspešni, na lokalne časopise vseeno ne gledajo kot na svoje lutke. Samo 29 odstotkov je povedalo, da se vedno strinjajo s komentarji o lokalni oblasti. Samo 16 odstotkov pa jih ugotavlja, da časopisni komentarji podpirajo njihovo stališče o posameznem vprašanju. Po drugi strani samo 2,5 odstotka županov odgovarja, da lokalni časopisi v komentarjih pogosto nasprotujejo njihovim stališčem.

4. GORENJSKI GLAS

Gorenjski glas, d.o.o., Kranj je časopisno podjetje, ki izdaja časopis z enakim imenom. Osnovna dejavnost podjetja je izdajanje časopisov, revij in periodike, glavna prodajna izdelka sta časopis *Gorenjski glas* s prilogami in prodaja oglasnega prostora v časopisu in prilogah, je zapisano na spletni strani *Gorenjskega glasa*.

V *Gorenjskem glasu* je 37 zaposlenih, od tega direktorica in odgovorna urednica v eni osebi, dva namestnika odgovorne urednice, enajst novinarjev in dva fotoreporterja. Pri ustvarjanju časopisa sodeluje tudi sedem samostojnih novinarjev kot stalni sodelavci časopisa in več kot 60 zunanjih sodelavcev, ki pišejo posamezne rubrike.

Največji lastnik *Gorenjskega glasa* je Gorenjska banka, d.d., Kranj, ki ima 82,1-odstotni delež, 10-odstotnega ima Delo, d.d., Ljubljana, preostalih 7,9 odstotkov pa pripada fizičnim osebam.

4.1 ZGODOVINA

Kot piše v prispevku Korenine na začetku stoletja, objavljenem v posebni izdaji *Gorenjskega glasa* ob 50-letnici časopisa (Neznani avtor 1997: 3), je v Kranju časopise začel tiskati Ivan Primož Lampret, ki mu je leta 1899 tiskarsko koncesijo odstopil začetnik kranjskega tiskarstva Ignacij Reš. 13. januarja 1900 je tako izšla prva številka tednika *Gorenjec*, za katerega je Lampret v uvodniku zapisal, da bo politični in gospodarski časopis. *Gorenjec* je prenehal izhajati 17. marca 1916, nato je ponovno redno začel izhajati 2. februarja 1934 in je izhajal vse do vdora nemških okupatorskih sil na Gorenjsko v letu 1941, ko je zamrl ves periodični tisk v slovenščini. V času okupacije je poleg nemške periodike izšlo tudi nekaj lističev v slovenščini, ki pa niso dolgo izhajali. Vseh pet vojnih let pa je v Kranju izhajal okupatorski *Karawanken Boote* (*Karavanški glasnik*)

Prva številka *Gorenjskega glasa* kot glasila Osvobodilne fronte na Gorenjskem je izšla 21. avgusta 1944. Sledili sta ji še dve številki (8. in 20. septembra 1944), potem pa je nehal izhajati. V uvodni besedi prve številke je uredništvo – urednik je bil takratni sekretar pokrajinskega odbora Osvobodilne fronte za Gorenjsko Bogdan Osolnik - med drugim zapisalo, da je glasilo posvečeno še posebej gorenjskim razmeram, postane pa naj tolmač in

zrcalo gorenjskih razmer ter vodnik gorenjskega ljudstva. Glasilo ne sme podleči ozkemu lokalpatriotizmu, temveč mora podirati njegove ozke pregrade in tako razširiti »zaplankano obzorje tistim, ki še ne vidijo ali nočejo videti dlje od meja svoje vasi in ki jim tako ozek razgled onemogoča, da bi si ustvarili pravo sliko o današnjem zgodovinskem dogajanju«.

Predhodnik današnjega *Gorenjskega glasa* je prvič izšel oktobra 1947, ko je tiskarna Sava izdala dve številki glasila *Naše delo*, ki se je v *Gorenjski glas* preimenovalo 1. oktobra 1948. Od tedaj pa časopis tudi neprekinjeno izhaja; sprva kot tednik, nato poltednik, med letoma 1961 in 1964 je izhajal trikrat tedensko, nato pa spet kot poltednik. Leta 1953 so ga preimenovali v *Glas Gorenjske*, leta 1961, ko so razmišljali celo o izdaji slovenskega dnevnika, pa v *Glas*. Obe imeni še danes uporabljajo nekateri starejši bralci, predvsem krajšo obliko, ki je priljubljena tudi pri zaposlenih. V *Gorenjski glas* so ga znova preimenovali leta 1985.

4.2 ČASOPIS GORENJSKI GLAS

Po izsledkih tržne analize *Gorenjskega glasa*, ki jo je leta 2004 opravila Družba za trženje, medijske, družbene raziskave in svetovanje CATI, je danes *Gorenjski glas* tipičen regionalni časopis, ki ga v povprečju bere vsak tretji prebivalec regije. Ima zvest krog občinstva, saj je trend branosti stabilen od aprila 2002. Med pomembnejšimi so tudi naslednji izsledki tržne analize:

- Bralci *Gorenjskega glasa* so večinoma starejši (68 odstotkov je starih nad 35 let, 40 odstotkov nad 50 let), od teh je 30 odstotkov upokojencev, v veliki meri (62 odstotkov) pa prihajajo iz manjših naselij do 2000 prebivalcev.
- Občinstvo *Gorenjskega glasa* je najbolj podobno občinstvu Nedeljskega dnevnika ter drugim regionalnim časopisom (*Celjski glas*, *Dolenjski list*, *Celjski Oglasnik*).
- *Gorenjski glas* ima močne konkurente v dnevnikih časopisih (*Delo* in predvsem *Dnevnik*) in tudi v informativnih tednikih, še posebej *Družina*, *Mag* in *Mladina*.
- *Gorenjski glas* je po regionalni učinkovitosti v vrhu regionalnih-lokalnih časopisov. Po povprečnem dosegu ene številke v svoji regiji je na tretjem mestu

med vsemi regionalno-lokalnimi časopisi v Sloveniji, po dosegu štirih izidov pa na petem mestu (na vrhu so *Primorske novice*).

Gorenjski glas je torej osrednji gorenjski časopis, ki pokriva širše območje Gorenjske; poleg 19 gorenjskih občin pokriva še 9 občin v širši okolici regije. *Gorenjski glas* se na domači spletni strani predstavlja kot verodostojen, politično uravnotežen, pozitivno naravnani, napreden časopis z največ novicami iz vseh delov Gorenjske ter s pomembnimi in zanimivimi novicami iz Slovenije, sosednjih držav in sveta. Je povezovalni dejavnik in spodbujevalec razvoja v gorenjski regiji. Izhaja dvakrat tedensko, vsak torek in petek, v nakladi 22 tisoč izvodov. Po podatkih Nacionalne raziskave branosti je bil v letu 2006 doseg enega izida 3,9 odstotka oziroma 66 tisoč bralcev.

Gorenjski glas izhaja v štirih časopisnih svežnjih, ki obsegajo 36 strani. Torkovo izdajo sestavljajo splošni sveženj z aktualnimi informacijami in novicami iz gorenjskih občin, športni sveženj z nasveti, poslovni sveženj z gospodarskimi in finančnimi novicami ter razvedrilni sveženj za lahkotnejše branje. Petkova številka vsebuje sveženj Razgledi oziroma Snovanja, ki je z zgodbami, intervjuji, reportažami in komentarji namenjen zahtevnejšim bralcem.

Gorenjski glas je torej tipičen regionalni (lokalni) časopis, ki bralce seznanja z dogajanjem v regijskem prostoru, torej tudi o dogodkih in ljudeh, o katerih nacionalni mediji redko poročajo, obravnava pa tudi nacionalne teme, ki neposredno zadevajo življenje prebivalcev Gorenjske. Redkeje odpira nove teme, kar je večja značilnost nacionalnih medijev.

4. 2. 1 LOKALNE PRILOGE

Časopis *Gorenjski glas* ima številne priloge: letna priloga *Letopis Gorenjska*, občasne *Športni glas*, *Zdravje&Lepota*, *Moja Gorenjska* in *Na potep* ter sedem lokalnih prilog, ki izhajajo v revialni obliki za območja posameznih občin. Ker nastajajo s sodelovanjem občin, jih brezplačno prejemajo vsa gospodinjstva in drugi naslovniki v posameznih občinah. Lokalne priloge so dobro brane, *Kranjčanka* in *Ločanka* se uvrščata celo v Nacionalno raziskavo branosti, piše na spletni strani časopisa:

- *Kranjčanka* izhaja mesečno, vsak drugi torek v mesecu, v nakladi 21.400 izvodov za območje Mestne občine Kranj.
- *Ločanka* izhaja mesečno, vsak zadnji torek v mesecu, in sicer v nakladi 14.000 izvodov za območje občin Škofja Loka, Železniki, Gorenja vas-Poljane in Žiri.
- *Sotočje* izhaja mesečno, vsak prvi petek v mesecu, v nakladi 5.500 izvodov za območje občine Medvode.
- *Zgornjesav'c* izhaja mesečno, vsak zadnji petek v mesecu, v nakladi 3.000 izvodov za območje občine Kranjska gora.
- *Novice izpod Kravca* izhajajo večkrat na leto v nakladi 2.200 izvodov za območje občine Cerklje.
- *Jurij* izhaja štirikrat letno v nakladi 2.850 izvodov za območje občine Šenčur.
- *Novice občine Žirovnica* izhajajo večkrat na leto v nakladi 1.300 izvidov za območje občine Žirovnica.

Med lokalne priloge sodijo tudi *Jeseniške novice*, lokalni časopis občine Jesenice, ki izhajajo dvakrat mesečno v nakladi 28.000 izvodov. Brezplačno so poslani v vsa gospodinjstva v občini Jesenice, poleg tega jih dobijo naročniki Gorenjskega glasa po vsej Gorenjski. Po zgledu Jeseniških novic so v pripravi tudi drugi lokalni časopisi (*Kranjski glas*, *Radovljiški glas*, *Loški glas*).

5. OBLIKE PRITISKOV ŽUPANOV NA LOKALNI ČASOPIS

V tem poglavju bom predstavil načine, na katere nosilci lokalne oblasti skušajo vplivati na uredniško politiko *Gorenjskega glasa*. Uporabil bom kvalitativno zbiranje podatkov, ki za razliko od kvantitativne metode ne bazira na številčnih podatkih, temveč se primarno ukvarja s pomenom in interpretacijo pridobljenih podatkov, zato jo največkrat uporabljajo družboslovne znanosti, kot pravi Jane Stokes (2003: 2–3). Podatke bom pridobil z uporabo dveh metod družboslovnega zbiranja podatkov: metode opazovanja z udeležbo in poglobljenih intervjujev.

Občine, iz katerih dopisnik sem ali sem bil v preteklosti, sodijo med manjše, prav tako so maloštevilčne tudi tamkajšnje občinske uprave. V nobeni od njih niso imeli svojega predstavnika za stike z javnostjo, temveč so zanje skrbeli kar župani. Ti so zato običajno edini pooblaščenici za dajanje uradnih objav, po potrebi – odvisno od tematike, po kateri poizveduje novinar – za odgovore pooblastijo koga od uslužbencev občinske uprave. To je tudi glavni razlog, da sem v diplomski nalogi za cilj opazovanja izbral samo župane.

Metoda znanstvenega opazovanja je ena najenostavnejših in zato najpogosteje uporabljenih socioloških raziskovalnih metod, ugotavlja Toš (1978: 368–369). Znanstveno opazovanje je sistematično, pazljivo in koncentrirano opazovanje, kar ga tudi loči od navadnega opazovanja. Znanstveno opazovanje je planirano in služi raziskovalnemu cilju, je sistematično in ni prepuščeno slučajnosti, njegove rezultate sistematično beležimo. Rezultate znanstvenega opazovanja preverjamo glede na vsebinsko točnost, veljavnost in zanesljivost neposredno po opravljenem opazovanju.

Nekateri avtorji, navaja Toš (1978: 370) vključujejo v opazovanje vsa tista znanstvena prizadevanja, katerih cilj je zbiranje in iskanje že ugotovljenih dejstev, torej predvsem njihovo ponovno odkrivanje. Drugi avtorji pa vključujejo v opazovanje le neposredne oblike zbiranja podatkov, ko zbiramo podatke v kontaktu s predmetom opazovanja – torej v procesu opazovanja.

Jahoda in drugi (v Toš 1978: 371) v svojem obravnavanju opazovanja opredeljujejo »opazovanje z udeležbo« kot najprimitivnejšo in najmanj kakovostno obliko opazovanja. Duverger (prav tam) razlikuje med opazovanjem z udeležbo in opazovanjem udeleženca. Pod

opazovanje z udeležbo razume tako opazovanje, pri katerem se opazovalec ob opazovanju neke družbene skupine bolj ali manj približa oziroma celo vključi v opazovalno skupino, ni pa član ali pripadnik neke družbene skupine, ki jo opazuje. Pod opazovanje udeleženca pa avtor razume predvsem akcijsko samoopazovanje ali samoraziskovanje: npr. raziskovanje lokalne skupnosti, ki ga vodijo in izvajajo člani iste lokalne skupnosti.

Dobre strani tehnike opazovanja so predvsem v tem, da daje neposredne in visokodekvatne podatke in da omogoča časovno povezanost in pravilno razporejenost zbranih podatkov, ugotavlja Toš (1978: 373).

Po drugi strani je po Tošu (prav tam) opazovanje omejeno, saj lahko opazujemo le tisto, kar obstoji in se dogaja v času opazovanja. Prav tako je s pomočjo tehnike opazovanja težavno in dolgotrajno zbiranje podatkov o daljših razvojnih procesih. Vseh pojavov tudi ne moremo opazovati, ker niso dostopni opazovanju, zato opazovalna tehnika ni povsod prikladna. Avtor tudi ugotavlja, da rezultati, zbrani s pomočjo tehnike opazovanja, niso vselej številčno izrazljivi. »Kljub tem negativnim lastnostim je opazovanje okvir vseh ostalih oblik zbiranja podatkov in kriterij za preverjanje objektivnosti in znanstvene uporabnosti podatkov, ki smo jih zbrali na drug način,« opozarja Toš (1978: 374).

Značilno je, da sodobna metodologija pasivno opazovanje vse bolj zavrača, v opazovano skupino pa vključuje opazovalca kot aktivnega udeleženca (participant observation). Aktivno opazovanje je kvalitativna raziskovalna tehnika, ki ponuja možnost proučevanja ljudi v realnih življenjskih situacijah, ugotavljajo Deacon in drugi (1999: 161). Toš (1978: 375) pa pravi, da aktivna vključitev opazovalca v skupino opazovanih zahteva izredne osebne kvalitete opazovalca, osnovna prepreka taki vključitvi pa je čas, saj opazovalec ne more svoje aktivne vloge aktivirati v kratkem opazovalnem obdobju, temveč šele po daljšem vztrajanju v vlogi, ko ga opazovana skupina v celoti sprejme.

Aktivno opazovanje ima poleg raziskovalnega tudi pedagoško vzgojni pomen, saj je cela vrsta raziskav pokazala učinkovitost dejstva, da sociolog na lastni koži občuti življenje in izkušnje skupine, ki jo opazuje. Po drugi strani se pojavlja dvom, ali opazovalec lahko objektivno deluje v pogojih njegove polne identifikacije z opazovanimi. To lahko bistveno vpliva na vrednost zbranih podatkov, opozarja Toš (1978: 376). Pri opazovanju manjše ali večje družbene skupine se vselej zastavlja tudi vprašanje, ali naj člani opazovane skupine vedo, da

so opazovani, ali ne. Običajno opazovani poizkušajo spremeniti svoje vedenje, da bi ustvarili določen vtis, ki ne izhaja iz njihovega bistva.

Namen mojega opazovanja je bil odkriti različne oblike pritiskov, ki jih župani neposredno ali posredno izvajajo na lokalnega novinarja. Opazovani župani niso bili seznanjeni z dejstvom, da sem jih znanstveno opazoval, zato so se vedli kot običajno. Prav tako je opazovanje potekalo v naravnem okolju, saj nisem v ničemer spreminjal, dopolnjeval ali določal pogoje situacije.

Metodo opazovanja z udeležbo sem izvajal v vlogi novinarja *Gorenjskega glasa*, ki ima pri svojem delu pogoste stike z različnimi gorenjskimi župani. Poleg tega sem tudi urednik dveh lokalnih (občinskih) prilog: *Novice izpod Krvavca* za Občino Cerklje na Gorenjskem in *Jurij* za Občino Šenčur, v preteklosti pa sem urejal tudi lokalni prilogi *Jeseniške občinske novice* za Občino Jesenice in *Podblegaške novice* za Občino Gorenja vas-Poljane. Prav tako sem kratek čas skrbel za strani, ki so v prilogi Ločanka namenjene novicam iz občin Gorenja vas in Žiri.

Opazovanje je potekalo štiri mesece – med 1. septembrom in 31. decembrom 2007, združil pa sem ga tudi z ugotovitvami nestrukturiranega opazovanja. Za raziskovanje zastavljenega problema, torej političnih pritiskov na lokalni časopis, je namreč potrebno uporabiti razmeroma dolgo obdobje opazovanja, saj se pritiski ne vršijo vsakodnevno, zato v nekajmesečnem časovnem okviru ni možno zaslediti vseh pojavnih oblik političnih pritiskov na delo lokalnega novinarja, do katerih sicer prihaja, morda pa celo nobenih.

Prav zato sem že od septembra 2004 naprej sistematično beležil politične pritiske, ki sem jih doživel pri svojem novinarskem delu. Pri tehtanju koristi in slabosti uporabe ugotovitev tudi nestrukturiranega opazovanja so nazadnje vseeno pretehtali razlogi za njihovo uporabo.

Za potrebe diplomske naloge bom uporabil tudi *metodo poglobljenega intervjuja*. Po Tošu (1978: 395) je spraševanje eden najpomembnejših instrumentov sodobnega družboslovnega raziskovanja. Z njim zbiramo individualne podatke, da bi jih ob vrednotenju združili v agregatne podatke, s pomočjo spraševanja pa lahko ugotavljamo subjektivna in objektivna stanja. Metodo spraševanja pogosto uporabljamo kot nadomestilo za časovno zamudnejše, stroškovno zahtevnejše pa tudi praktično-tehnično težavnejše postopke neposrednega zbiranja

podatkov. »Takšna uporaba spraševanja je dopustna, dokler ni drugih praktičnih rešitev oziroma če druge praktične rešitve niso možne,« opozarja Toš (1978: 398).

S pojmom »spraševanja« v najširšem smislu lahko razumemo različne postopke. Glede na stopnjo standardizacije Toš (1978: 399) razlikuje med nevednim (kvalitativnim, nestrukturiranim) intervjujem, intenzivnim intervjujem in spraševanjem s pomočjo standardiziranega vprašalnika, obstajajo pa tudi druge oblike spraševanj, kamor sodi tudi poglobljeni ali globinski (nestandardizirani) intervju. Njegova posebnost je, da osnova za spraševanje ni vnaprej pripravljena in da vprašalnik ni togo formuliran (Toš 1978: 437). Avtor sicer navaja, da pojmovanje poglobljenega intervjuja v metodološki literaturi ni povsem enotno.

Osnovna karakteristika poglobljenega intervjuja je, da ima spraševalec mnogo pomembnejšo funkcijo kot v standardiziranem spraševanju, navaja Toš (1978: 437). Spraševalec tako lahko »prosto formulira in omejuje, kar pomeni, da ima možnost postavljati vprašanja v zaprti obliki in s takimi odgovornimi kategorijami, ki jih glede na razvoj in situacijo pričakuje; polna prilagoditev situaciji in spraševancu je ena osnovnih dobrih lastnosti odprtega intervjuja« (Toš 1978: 438). Odprti intervju pa je kot raziskovalna tehnika najprikladnejša za raziskovanje še neznanih oziroma ne dovolj znanih procesov in pojavov.

Izvedba poglobljenega intervjuja zahteva od spraševalca splošno razgledanost, osebno sposobnost in izurjenost, ugotavlja Toš (prav tam): »Potek raziskovalnega razgovora in formuliranje vprašanj mora biti res prilagojeno situaciji, sicer globinski intervju izgubi svoj pomen. Sočasno beleženje razgovora je oteženo, ker mora spraševalec, da bi ohranil specifičnost primera, beležiti odgovore v formulacijah, kot jih je podal respondent, pri tem pa običajno nima opore v vprašalniku.«

Odprti intervju se marsikdaj sprevrže v običajni standardizirani intervju, in sicer tedaj, ko »spraševalec svoje delo shematizira, hote ali nehote respondenta omejuje v odgovorih na tiste odgovorne kvalitete (kategorije), ki so se dotlej v njegovem delu pojavljale najpogosteje in ki jih je on sprejel kot 'standardizirane odgovorne kategorije', če ne kaže več fleksibilnosti in se ne prilagaja situaciji, temveč situacijo prilagaja sebi«, ugotavlja Toš (prav tam). Tak raziskovalni razgovor izgubi vse pozitivne lastnosti odprtega intervjuja.

Poglobljene intervjuje bom opravil z odgovorno urednico in direktorico *Gorenjskega glasa* Marijo Volčjak ter novinarjema Boštjanom Bogatajem in Stojanom Sajetom. Od njih bom želel izvedeti, s kakšnimi pritiski s strani županov so se pri svojem delu že soočali in kako pogosto so se pritiski pojavljali. Pri izbiri sogovornikov sem upošteval, da se Volčjakova kot odgovorna urednica morda sooča z drugačnimi oblikami političnih pritiskov kot novinarji ter da sta Saje in Bogataj različnih starosti in novinarskih izkušenj. Medtem ko je Saje novinar *Gorenjskega glasa* že 29 let, je Bogataj novinar šele šest let, zato se morda tudi soočata z drugačnimi oblikami pritiskov.

V svoji raziskavi bom torej s kombinacijo uporabljenih kvalitativnih metod družboslovnega raziskovanja ugotavljal naslednje oblike političnih pritiskov na regionalni časopis *Gorenjski glas* z njegovimi lokalnimi prilogami: cenzura, državna (javna) skrivnost, oglaševanje, laganje in druge pojavne oblike političnih pritiskov.

Izpustil bom politične pritiske v obliki regulacije, izrednih pooblastil in cenzure v obliki korporativizma, saj občine nimajo moči za zakonodajno prepoved delovanja medija, za vnaprejšnje omejevanje objave ali cenzure po objavi v časopisu *Gorenjski glas*.

Raziskovalna vprašanja, na katera bom odgovarjal, so:

- Kako pogosti so pritiski županov na lokalne novinarje oziroma lokalni časopis?
- Na kakšne načine župani poskušajo cenzurirati vsebino lokalnega časopisa?
- Kako župani skrivajo oziroma odrekajo informacije novinarju oziroma javnosti?
- Kako župani oziroma občine preko oglaševanja pritiskajo oziroma celo vplivajo na vsebino lokalnega časopisa?
- Ali poskušajo župani z vnaprejšnjo pripravo zgodb za javno rabo izrabiti lokalnega novinarja in tako vplivati na mnenje javnosti?
- Katere so še druge oblike pritiskov županov na delo lokalnega novinarja?

Še preden se posvetim obdelavi rezultatov raziskovanja, želim pojasniti, da identitete omenjenih županov in občin zaradi anonimnosti in morebitnih posledic ne bom razkril. Poleg tega menim, da je za potrebe diplomske naloge bolj pomembno ugotoviti, na kakšne načine župani pritiskajo na lokalni časopis, kot pa razkrivati, kdo osebno uporablja take metode. Tudi intervjuvanci so bili pripravljani sodelovati samo pod pogojem, da imen omenjenih županov, ne razkrijem. Ker bi bilo nepošteno, da nekatere omenjamo s polnim imenom, druge pa ne,

sem se odločil, da omenjenih županove ne predstavim s pravim in celim imenom, temveč jih bom poimenoval s črkami slovenske abecede – npr. župan A, župan B, župan C. Enako velja za občine, le da bom v teh primerih uporabil dvojni zapis – npr. občina AA, občina BB itd.

5. 1 POGOSTOST PRITISKOV

Čeprav izvajam kvalitativno analizo, se poraja vprašanje, kako pogosti so politični pritiski na lokalne novinarje. Župani na lokalne novinarje oziroma na lokalni časopis ne izvajajo pritiskov vsakodnevno, vseeno pa do njih občasno prihaja. Najpogosteje so vezani na vsebino lokalnih (občinskih) prilog, ki jih *Gorenjski glas* pripravlja za posamezno občino, le-ta pa jo sofinancira. V štirih mesecih opazovanja sem tako zaznal šest pritiskov na svoje delo s strani županov; v štirih primerih so bili povezani z občinsko prilogo, v dveh primerih pa z regionalnim časopisom *Gorenjski glas*. Po mojem mnenju so bili ti pritiski kar pogosti.

Intervjuvanci so po drugi strani odgovorili, da so pritiski županov na delo lokalnega novinarja zelo redki. Odgovorna urednica Marija Volčjak ugotavlja, da se lokalni politiki največkrat pritožujejo, zakaj časopis o čem ni poročal oziroma je premalo poročal, skorajda pa ni primera, da bi se pritoževali nad vsebino časopisa. Podobne izkušnje ima Boštjan Bogataj, ki pravi, da lokalni politiki malokrat izvajajo pritiske na lokalne novinarje, sam jih je izkusil le nekaj v štirih letih. Stojan Saje prav tako odgovarja, da pritiski niso pogosti, se pa pojavljajo v politično vročih časih, to je pred in po volitvah.

Saje ob tem še dodaja: »Včasih so govorili, da je imela partija veliko oblast nad mediji in mogoče še kakšne druge politične organizacije, a tega nisem nikoli izkusil, v novejšem obdobju, ko je drugačen politični sistem, demokratična država pa se to vse pogosteje dogaja.«

Glede na zgornjo trditev in tudi na rezultate opazovanja se poraja vprašanje, zakaj intervjuvanci pravijo, da so politični pritiski redki. Možnih razlag je več. Ena bi lahko bila, da ne želijo priznati obstoja političnih pritiskov. Po drugi strani njihovi odgovori nakazujejo, da morda ne zaznavajo vseh vrst pritiskov, temveč samo najbolj očitne oziroma konkretne. Sklepati se torej da, da intervjuvanci mnoge vrste pritiskov ne dojemajo kot neke vrste cenzure ali pa jih ne jemljejo strogo resno. To ugotovitev podkrepi tudi izjava odgovorne urednice Volčjakove: »Včasih pokličejo tudi župani. Za nekoga je to izvajanje pritiska, sama

pa take stvari sprejemam kot sestavni del novinarskega poklica. Komunikacija z različnimi politikami je tudi pomembna in zdrava za medij, ki želi biti nevtralen.« Kasneje pove tudi: »Včasih nas župani sprašujejo, zakaj smo kakšnemu dogodku iz njegove občine namenili tako malo prostora oziroma o njem sploh nismo poročali. Seveda se v takem odzivu skriva tudi nekaj pritiska, česar pa ne jemljem hudo resno.«

5. 2 CENZURA

Omenil sem že, da je cenzura najočitnejša oblika državne kontrole (Street 2003), v našem primeru torej kontrole lokalne oblasti. Poznamo več tipov politične cenzure, mednje sodijo tudi t.i. izredna pooblastila. Keane (1992: 92–93) k njim poleg vnaprejšnjega omejevanja objave prišteva tudi cenzuro po objavi. Vnaprejšnje omejevanje vsebuje vse neformalne in formalne postopke, s katerimi državni organi preprečijo objavo kakega gradiva - od prijateljskega klepeta in koktejlav z vladnim predstavnikom za tisk ter preprostih telefonskih zahtev ali opozoril, do dajanja obveznih in diskrecijskih navodil. Cenzura po objavi pa deluje v času prve objave do distribucije, vključuje pa lahko sodni postopek proti gradivu, ki je civilni družbi že dostopno. Navadno vodi k prepovedi, uničenju, sežigu, ponovni klasifikaciji ali zaplembi knjig ali slikovnega gradiva ali pa k zaplembi tehničnih sredstev, ki so omogočila nastanek gradiva.

Čiste oziroma neposredne oblike cenzure, to je vnaprejšnje prepovedi konkretne vsebine v regionalnem časopisu *Gorenjski glas* ali njegovi lokalni prilogi in cenzure po objavi, z metodo opazovanja z udeležbo nisem zaznal, prav tako pa njen obstoj zanikajo intervjuvanci.

Odgovorna urednica Marija Volčjak je na vprašanje, ali jo je kateri župan že prosil, da kakega prispevka *Gorenjski glas* ne bi objavil oziroma da časopis o čem ne bi poročal, odgovorila: »Ne spomnim se, da bi se kdaj zgodilo kaj takega. Se je pa že zgodilo, da je župana skrbelo, kako bomo poročali o kateri zadevi, da ne bi prisluhnili samo eni strani. V takih primerih jim odgovorim, da se vedno potrudimo poiskati različna mnenja.« Na dodatno vprašanje, ali je morda kdo to zahteval, pa je še bolj kategorično odgovorila: »Nikakor ne.«

Tudi novinar Boštjan Bogataj v intervjuju pravi, da se ne spomni, da bi ga kateri župan kdaj prosil, naj o čem ne piše. Večkrat pa se je že zgodilo, da so mu župani kaj povedali neuradno

in ga prosili, da o tem ne bi pisal, česar se tudi drži, saj gre po njegovem za medsebojno zaupanje. Spominja se zgodbe o zapiranju rudnika v občini EE in z njim povezanim nadomestilom, ki naj bi ga občina prejela od države zaradi negativnih vplivov rudnika na okolje. »Župan E mi je o tem že prej govoril, a neuradno in me je zato prosil, naj počakam s prispevkom, dokler stvari ne bodo jasne. Županovo željo sem spoštoval, dokler ni zgodbe precej odmevno predstavila informativna oddaja Svet, za katero je župan tudi dal izjavo. Seveda sem bil zato jezen,« se spominja.

Bogataj županove prošnje, naj počaka z objavo prispevka, ni vzel za poskus cenzure, ker je informacijo pridobil v neuradnem pogovoru, sam pa mislim, da je v tem primeru šlo za cenzuro. Župan E je namreč novinarju povedal precej pomembno informacijo, pri tem pa se je skliceval na njeno neuradnost, s čimer si je v bistvu zagotovil, da informacija, zagotovo pomembna za občane, ne bo javno objavljena. Dokaz za to je tudi reakcija župana E po objavi prispevka Boštjana Bogataja o zapiranju rudnika, ki ga je objavil *Gorenjski glas*. V prispevku je Bogataj tako kot predhodno drugi mediji pisal o negativnih vplivih rudnika v občini EE, predstavil pa je še dodatna dejstva, ki so govorila drugačno stanje, kot ga je želela prikazati občina EE. »Županu to ni bilo prav. Prvič, ko sem spet prišel k njemu naredit intervju, mi je dejal, zakaj sploh pišem o takih stvareh, saj je *Gorenjski glas* vendarle resen časopis. Ta izjava se mi je zdela čudna, glede na to, da je sam dajal izjavo za informativno oddajo Svet na *Kanal A*, meni pa je ni hotel dati,« razlaga Bogataj. Dodaten dokaz za cenzuro je tudi odločitev župana, da odtlej zahteva avtorizacijo za vsako izjavo, ki jo da novinarju.

Novinar Stojan Saje pravi, da pri svojem delu še ni zaznal poskusa neposredne cenzure:

»Tega nisem doživel, vsaj ne v čisti, neposredni obliki ne. Seveda pa so tihi namigi, želje vsaj občasno izražene, da bi mediji čim bolj prizanesljivo poročali o problematičnih temah. /.../ Navada je, da kdaj pa kdaj novinar tudi kaj povpraša o odzivu na svoje poročanje. Želiš si povratne informacije, ali je tvoje poročanje dobro sprejeto, ali si kdo želi, da bi o čem več poročali in podobno. V takih pogovorih se kdaj pojavi tudi odgovor v stilu: Saj je vse v redu, ampak mogoče bi bilo bolje, če bi o tej stvari manj pisali, da ne bi po nepotrebnem vznemirjali ljudi.«

Zanimiv je Sajeov odgovor na vprašanje, ali so župani kdaj preko posrednikov poskušali doseči, da ne bi pisal o kateri temi. Odgovoril je, da se takih primerov ne spomni, a hkrati opaža, »da si občinska oblast v primerih, ko prihaja do trenj med njo in posamezniki ali družbenimi skupinami, prizadeva, da bi čim manj objavljali nasprotna mnenja«. Odgovor jasno nakazuje, da je Saje kot novinar že doživel poskuse cenzure, vendar pa jih sam ne

dojema kot cenzuro. Niti nimajo nanj taka ravnanja vpliva, saj je povedal, da pri svojem delu ni nikdar dovolil, »da bi kdo drug izven redakcije presojal, kaj je prav in kaj ne«.

Zbrani podatki so torej pokazali, da neposredne cenzure s strani županov novinarji oziroma uredništvo *Gorenjskega glasa* ne doživljajo oziroma je ne zaznavajo. Preveril sem še predpostavko vplivanja zaradi morebitne prepletenosti oziroma povezanosti lastniškega kapitala oziroma velikih oglaševalcev z lokalno politiko. Odgovorno urednico Volčjakovo sem zato vprašal, ali je morda *Gorenjski glas* že kdaj prejel prošnjo lokalnega politika, naj se izogne pisanju o konkretni tematiki, preko posrednikov, lastnikov. Odgovorila je:

»V tem pogledu imamo veliko srečo, ker je večinski lastnik časopisa Gorenjska banka, ki je politika ne zanima in v tem smislu na nas tudi ne pritiska. Zgodilo se je že, da so se posamezniki obrnili na največjega lastnika, ki pa doslej ni še nikdar pritisnil na nas. V takih primerih nas lastnik samo seznanj, kakšne pripombe je prejel in od koga, in nič drugega. Še večkrat se je zgodilo, da so mi po telefonu grozili, da se bodo pritožili pri lastniku, a se je največkrat izkazalo, da je vse ostalo pri grožnjah. Če bi imeli drugačnega lastnika, bi bili verjetno drugačni tudi moji odgovori ali pa sploh ne bi bila več odgovorna urednica.«

Iz zadnjega odgovora Volčjakove sklepam, da do posameznih poskusov županov, da bi preprečili objavo zanj neugodnega prispevka, prihaja, toda ne neposredno na odgovorno urednico časopisa in novinarje, temveč posredno, preko lastnika.

Med poskuse vsaj posredne cenzure lahko uvrstim prakso, ki se jo poslužuje občina AA, za katero *Gorenjski glas* pripravlja lokalni časopis. Po pogodbi med časopisno hišo in občino, slednja v vsaki izdaji lokalne priloge zakupi oglasni prostor, ki ponavadi obsega četrtno strani lokalnega časopisa. Na zakupljenih straneh občina AA običajno objavlja obvestila informativne narave, ki so po njenem mnenju pomembne za občane. Vsebina preostalih strani v lokalni prilogi je v pristojnosti *Gorenjskega glasa*, ki za urednika priloge imenuje novinarja, kateri je dopisnik časopisa iz te občine.

Redno se dogaja, da občina AA zahteva, da pred oddajo lokalnega časopisa v tisk pregleda strani, ki jih je zakupila. Njena zahteva, da želi pred oddajo časopisa v tiskarno pregledati vse strani, meji na pravo cenzuro. Do omenjene zahteve pride pred vsakim izidom nove številke lokalnega časopisa, in sicer z razlago, da želijo preveriti, ali je objavljeno vse, za kar je bilo dogovorjeno. Tako se je v času, ko je potekalo opazovanje z udeležbo, zgodilo tudi ob obeh izdajah lokalne priloge – septembra in decembra. V obeh primerih (kakor tudi ne v

preteklosti) se sicer ni zgodilo, da bi poskušala občina AA na ta način preprečiti objavo kakšnega prispevka, zastavlja pa se vprašanje, ali bi poskušala poseči po cenzuri v primeru, da bi bil v »*Glasovem* delu« lokalnega časopisa objavljen prispevek, ki bi bil izrazito neugoden za občino AA oziroma njenega župana.

Zaključim torej lahko, da župani in drugi lokalni politiki, čeprav gre za izolirana in posredna dejanja, poskušajo izvajati določeno cenzuro v časopisu *Gorenjski glas* in njegovih lokalnih prilogah. Da vse ostane zgolj pri poskusih cenzure, se lahko časopis zahvali nevtralni, nepolitični drži svojega največjega lastnika časopisa, to je Gorenjske banke.

5.3 JAVNA SKRIVNOST

Ugotovil sem že, da se cenzura pojavlja v različnih oblikah, med drugim skozi upravljanje z informacijami. Street (2003: 92) tako navaja, da liberalne države raje držijo informacije v *državni skrivnosti*, kot pa da cenzurirajo nekaj, kar preti, da bo postalo javno. Če novinarji nič ne vedo, jih tudi cenzurirati ni treba, ugotavlja Street. Predpostavimo torej, da se podobno kot država obnaša tudi lokalna skupnost, da ima torej tudi sama skrivnosti, katere ne želi izdati medijem in s tem javnosti.

Direktorica Marija Volčjak je razložila, da se v zadnjem obdobju skorajda ni zgodilo, da bi katera občina odrekla informacije novinarju *Gorenjskega glasa*, se pa je to v preteklosti že zgodilo. V devetdesetih letih 20. stoletja se je tedanji župan občine Kranj, se spominja Volčjakova, javno pritoževal nad novinarko *Gorenjskega glasa* in celotnim časopisom, češ da gre za rumeni časopis. »Odgovoriti ni želel na nobeno vprašanje s strani *Gorenjskega glasa*, ne glede na to, kateri novinar ga je nanj naslovil,« je povedala.

Stojan Saje je pojasnil, da je težko občini ali županu dokazati, da prikriva kakšne informacije, se pa včasih težko izogne občutku, da je do nekaterih podatkov težje priti: »Še posebej če gre za občinske finance, poslovanje, sklepanje občinskih pogodb, o katerih občinski svetniki ničesar ne vedo, je do pravih informacij zelo težko priti.«

Tudi sam med izvajanjem metode opazovanja z udeležbo nisem ugotovil, da bi mi kateri župan (ali občina) želel(a) kakšno informacijo prikriti, take izkušnje pa nimam niti iz

preteklega dela. Sem pa pri svojem delu že večkrat posumil, da se je župan poskušal izogniti odgovoru na kakšno vprašanje z razlago, da tema, po kateri sprašujem, sploh ni zanimiva, in mi je predlagal drugo temo za pripravo prispevka.

5. 4 OGLAŠEVANJE

Občine in v njeni krinki župani lahko najbolj vplivajo na vsebino lokalnih – občinskih prilog, katere same sofinancirajo preko zakupa oglasnega prostora, ki – kot že omenjeno - ponavadi četrtino obsega priloge. V nekaterih občinah ustanovijo uredniške odbore, ki odločajo o vsebini zakupljenih strani, drugje njihovo vlogo prevzame kar občinska uprava. Uredniški odbori oziroma občinska uprava torej določajo, kaj bo objavljeno na straneh, ki jih je v skladu s pogodbo zakupila občina. Kot že omenjeno, je urednik ostalih strani novinar *Gorenjskega glasa*, ki je dopisnik iz občine.

V ta sklop sodi dogodek, ki se je zgodil v maju 2004. V občini BB je že nekaj mesecev potekala pestra razprava o pomembnem projektu. Župan B je zagovarjal gradnjo večjega kompleksa doma starejših občanov z varovanimi stanovanju, ki sta mu nasprotovala občinska svetnika iz opozicijske stranke, podporo pa sta našla tudi v delu lokalnega prebivalstva. Projekt in z njim povezane odloke so večkrat obravnavali tudi na sejah občinskega sveta, na katerih sem skoraj vedno prisoten in ponavadi ves čas trajanja seje. Na eni od sej v letu 2004 pa se je zgodilo, da sem jo zapustil približno na polovici, še preden so začeli obravnavati omenjeni projekt. Naslednji dan me je po telefonu poklical župan B in spraševal, zakaj nisem počakal do konca seje, saj sem zamudil zelo pomembno točko, pri kateri se je razvila živahna razprava, o kateri bi bilo dobro poročati v *Gorenjskem glasu*. Po krajšem razgovoru je župan napovedal, da bo od odgovorne urednice *Gorenjskega glasa* zahteval, da mora biti novinar, ki je dopisnik iz njihove občine, prisoten na vseh sejah občinskega sveta od prve do zadnje minute. Na njegove besede sem odgovoril, da to že ne bo šlo, saj me vendar plačuje *Gorenjski glas* in ne občina, zato tudi odločitev o tem, na katerih sejah in kako dolgo bom na njih prisoten, sprejemam sam oziroma jo sprejememo znotraj uredništva. Dodal sem, da sicer lahko s tako zahtevo poizkusi, vendar pa sem trdno prepričan, da ga odgovorna urednica ne bo uslišala. Župan B je odgovoril, da občina BB *Gorenjskemu glasu* plačuje za pripravo občinske priloge, zato ima pravico zahtevati od novinarja, ki je odgovoren za prilogo, da

vestno spremlja vse dogodke v občini BB. Zgodba se je pri tem razgovoru tudi končala, saj župan B napovedane zahteve ni nikdar naslovil na odgovorno urednico *Gorenjskega glasa*.

Tudi novinar Boštjan Bogataj, prav tako urednik lokalne priloge, se spominja primera, ko je župan G zahteval, da na straneh, za katere je v lokalni prilogi pristojen *Gorenjski glas*, predstavi zaposlenega v občinski upravi. Prvič je njegovemu predlogu, ki je zvenela skoraj kot zahteva, prisluhnil, ko je župan podobno zahtevo ponovil še enkrat, pa ga je zavrnil. »Občasno si tudi župan zaželi, kaj bi lahko bilo na naših straneh. Včasih tako željo upoštevam, včasih ne, kakor nanese,« pravi. Povedal je tudi, da mu župani še nikdar niso grozili, da bodo prekinili poslovno sodelovanje z *Gorenjskim glasom*, če bo poročal o stvareh, ki so zanje neprijetne. »Večkrat se zgodi, da rečejo, da bodo razmislili o poslovnem sodelovanju, če nečesa ne bomo »pokrili«. Njihov primarni cilj je, da so čim večkrat v medijih.«

Ko odgovorno urednico Marijo Volčjak sprašujem o morebitnih grožnjah o prekinitvi pogodbe o izdajanju lokalnih prilog s strani županov oziroma o prenehanju naročanja uradnih objav v *Gorenjskem glas*u, odgovori: »Zgodilo se je že, da nam je župan predlagal, naj podpremo določeno politično opcijo, in ko smo to možnost zavrnil, je objavil nov razpis za občinski časopis in izbral drugo podjetje. Zgodilo se je tudi že, da je nek politik, takoj ko je postal župan, prekinil pogodbo z *Gorenjskim glasom* in poiskal drugega izdajatelja.«

Na vprašanje, kako je na te grožnje reagiral *Gorenjski glas*, je Volčjakova odgovorila, da zaradi njih uredniške politike niso spreminjali, a po drugi strani županu tudi niso »nagajali«, saj takšne odločitve županov sprejema kot del posla, ki ne vplivajo na vsebino časopisa. Z izrazom »nagajali« je Volčjakova mislila, da *Gorenjski glas* ni objavljala prispevkov, s katerimi bi časopis župana, ki je odpovedal poslovno sodelovanje s časopisno hišo, namerno predstavljal v negativni luči. »Na srečo nismo finančno odvisni od posameznih občin. V kolikor bi bila ta odvisnost velika, bi verjetno bile razmere drugačne,« je dodala.

Novinar Stojan Saje pravi, da za morebitne grožnje z nenaročanjem javnih objav zaradi novinarskih prispevkov, ne more biti krivo zgolj novinarjevo delo, ampak jih povzročijo tudi drugi vzroki: »Občina CC je že tak primer, da je v preteklosti že nekajkrat odpovedala poslovno sodelovanje in v *Gorenjskem glas*u ni hotela objavljati uradnih objav. Mislim pa,

da za to ni bil razlog v pisanju novinarja.« Saje torej nima izkušenj, da bi župan grozil z odpovedjo oglasov zaradi njegovega poročanja.

5.5 LAGANJE

Po Keanu (1992: 89) je umetnost političnega laganja v politiki značilno tudi za demokratične režime. Umetnost političnega laganja uporabljajo številni vladni predstavniki za tisk, ki kritike speljujejo na napačno sled, pomirjajo duhove, novinarje ohranjajo srečne, pripravljajo zgodbe za javno rabo in skrbijo, da so kredibilne.

Omenil sem že, da opazovane občine sodijo med manjše, zato v nobeni nimajo svojega predstavnika za stike z javnostjo, za kar poskrbijo kar župani sami. Pri njih laganja v pravem pomenu besede nisem zasledil niti v času opazovanja z udeležbo niti iz preteklega nestrukturiranega opazovanja.

Vendarle pa pred vsakokratnimi lokalnimi volitvami prihaja do dogodkov, ki bi jih lahko označili za neke vrste politično promocijo. Pri tem mislim na številna odprtja novozgrajenih objektov in cest, katerih investitor so občine, na podpisovanje pogodb za pomembne investicije, ki sovpadajo ravno s predvolilnim obdobjem. Tako se je jeseni 2006 zgodilo, da so tik pred lokalnimi volitvami v občini AA slovesno odprli obnovljeno osnovno šolo, čeprav so vsa dela zaključili že mesec in pol prej. Župan A je prav tako v predvolilnih dneh v uporabo slavnostno predal tri obnovljene ceste in tudi na njih so se gradbena dela končala že poleti, v enem primeru celo v začetku poletja. Poleg tega so mesec pred volitvami položili še temeljni kamen za nov stanovanjsko-poslovni objekt. O vseh teh dogodkih so bili objavljeni prispevki ali v lokalni prilogi občine AA, ki je izšla tik pred volitvami, ali v *Gorenjskem glasu*, večina celo v obeh časopisih. Izgledalo je, kot da so vse investicijske projekte v resnici končali šele v predvolilnih dneh. S številnimi slovesnimi odprtji novih objektov pa se je župan A, tudi županski kandidat na bližajočih se lokalnih volitvah, pokazal kot zelo uspešen župan.

V občini BB se župan B ni odločil za toliko odprtij v predvolilnem času, čeprav bi si to lahko privoščil. Je pa zato občina BB na straneh lokalne priloge, ki jih ima v zakupu, naredila natančen pregled vseh začelih in dokončanih investicij v zadnjem mandatu, s čimer je bila županu B, ki je znova kandidiral za isto funkcijo, narejena precejšnja usluga. Isti župan je vse

leto 2006 tudi redno obiskoval občanke in občane, stare 90 in več let, prispevki o tem pa so bili redno objavljeni v lokalni prilogi. Dodati je seveda treba, da s takšnimi obiski (vsaj javnimi ne) v letu 2007 (po izvolitvi) ni nadaljeval, prav tako se za take obiske ni odločal v štiriletnem obdobju pred volitvami. Ponavadi je javnost izvedela le, da je v funkciji župana obiskal in čestital samo najstarejšima občanu in občanki v občini.

Tudi novinar Boštjan Bogataj v intervjuju pravi, da se v predvolilnem obdobju ravnanje županov korenito spremeni: »Veliko lažje posredujejo informacije, veliko lažje pridobiš njihove izjave. Tudi župani in uslužbenci občinske uprave so precej lažje dosegljivi kot pa v »normalnem« obdobju. /.../ Na daleč se vidi, kdaj je predvolilno obdobje. Župani mesec pred volitvami kar naenkrat podpišejo deset pogodb o občinskih investicijah, čeprav veš, da jih občina finančno sploh ni sposobna realizirati.« Novinar Stojan Saje tem ugotovitvam samo pritruje, ko pravi, da se pritiski »pojavljajo v politično najbolj vročih časih, to je pred in po volitvah«.

Pred volitvam županski kandidati in ostali politiki pogosto pokličejo na uredništvo, ker da se želijo odzvati na posamezne izjave oziroma prispevke in povedati svoje mnenje, ugotavlja tudi odgovorna urednica Marija Volčjak. »Ampak vsakemu odgovorim, da ima v času volilne kampanje vsakdo pravico naročiti oglas, v katerem lahko pove, kar želi. Pazimo le na to, da niso žaljivi do drugih. Enako velja za rubriko pisma bralcev, pri kateri prav tako pazimo, da pisci, ki so od običajnih bralcev do lokalnih politikov in državnih ustanov, v pismih niso žaljivi,« je pojasnila.

5. 6 DRUGE POJAVNE OBLIKE POLITIČNIH PRITISKOV

Doslej sem predstavil tiste oblike ugotovljenih političnih pritiskov, ki jih navajajo tudi predhodno predstavljene znanstvene teorije. Pri svojem raziskovanju pa sem zaznal tudi takšne pritiske, ki jih teorija ne navaja. Prav njim se bom posvetil v nadaljevanju.

5. 6. 1 OBRAVNAVANJE NOVINARJA KOT OBČINSKEGA USLUŽBENCA

Stiki med novinarjem lokalnega časopisa in županom občine, ki sodi v novinarjevo delovno področje, so zagotovo pogostejši kot med županom in novinarjem nacionalnega medija.

Zaradi pogostih stikov lahko nastane nevarnost, da župan začne novinarja - urednika lokalne priloge dojemati kot občinskega novinarja, torej nekakšnega občinskega uslužbenca. Posebej v občinah, za katere *Gorenjski glas* pripravlja lokalne priloge in nimajo svojega uredniškega odbora, kar je ponekod praksa, župani skušajo prevzeti vlogo glavnega urednika lokalne priloge in naročajo prispevke na določeno tematiko oziroma komu zagotovijo, da bo prispevek o njem objavljen v naslednji izdaji lokalne priloge.

Pri svojem delu sem imel že več takšnih izkušenj, tudi med izvajanjem metode opazovanja z udeležbo. V nadaljevanju bom opisal izkušnjo, ki sem jo doživel decembra 2007 med pripravo nove številke lokalne priloge za občino AA. Med delom na terenu sem srečal predsednika nekega društva, ki me je opozoril, da moram z njim opraviti pogovor za prispevek o društvu in njegovem jubileju. »Če pa je tako, se bova pa res zmenila. Vprašanje je samo, ali je na voljo še kaj prostora v časopisu. To bo treba še preveriti,« sem odgovoril, nakar mi odvrne: »Prostor boš že poiskal, saj mi je župan A obljubil, da boš napisal prispevek o nas.« Pojasnil sem mu, da župan ni urednik priloge in zato tudi ne more določati, kakšna bo njena vsebina. »Naredi kakor hočeš, župan mi je to obljubil,« je predsednik društva zaključil pogovor.

Prav tako decembra 2007 mi je predsednik drugega društva v občini AA napovedal nekaj dogodkov, ki jih bodo organizirali v januarju in februarju leta 2008. Pri tem je izrazil željo, da bi bilo dobro, če bi bil na točno določenem dogodku kot novinar prisoten tudi sam. »V kolikor bom imel čas in se bomo na *Gorenjskem glasu* odločili za pripravo prispevka, bom prišel, sicer pa verjetno ne,« sem mu odgovoril. Predsednik je tedaj dejal, da moram tam biti, ker tako želi župan A, ki je napovedal, da bo v nasprotnem primeru že poklical odgovorno urednico in zahteval, da se prispevek o tem dogodku objavi v lokalni prilogi. Tudi v tem primeru sem predsedniku pojasnil, da tako pač ne gre in da župan A ni moj nadrejeni, niti ni urednik lokalne priloge, kaj šele *Gorenjskega glasa*.

V obeh opisanih primerih se župan A z zahtevo po objavi prispevka ni obrnil niti name niti na odgovorno urednico, kljub vsemu pa smo prispevka pripravili. Tako se nismo odločili zaradi opisanih pritiskov, saj jih v uredništvu sploh nisem nikomur omenil, ampak ker sta bila dogodka vredna objave in tudi časopisni prostor je bil na voljo. Morda pa sem podzavestno vsaj delno razmišljal tudi v smeri, da je bolje dogodka pokriti vsaj za potrebe lokalne priloge in se tako izogniti nepotrebnemu sporu. Ne nazadnje je šlo za dogodka društvene narave, ki

nista bila v ničemer povezana z dnevno občinsko politiko oziroma le toliko, kolikor delovanje obeh društev sofinancira tudi občina AA.

Zgodilo se je že, da sem bil na kakšnem dogodku edini prisotni novinar in me je župan prisotnim predstavil z besedami: »To je pa naš novinar.« Prav s takšnimi besedami me je župan A predstavil avstrijskemu veleposlaniku Valentinu Inzku, ko je maja leta 2005 obiskal nekatere občine po Gorenjskem. Ob teh besedah, ki so bile morda izrečene brez predhodnega premisleka o njihovem pomenu, sem se počutil nelagodno, saj sem se počutil, kot da sem tja prišel po naročilu občine AA. Morda pa je župan A tako tudi v resnici mislil. Kakorkoli že, župana sem tedaj popravil, tako da sem sicer povsem mirno in nekoliko v smehu odgovoril: »Vaš pa že ne, saj ne delam za občino. Za *Gorenjski glas* delam.« Nisem imel občutka, da bi tisti trenutek pri komu od prisotnih nastala zadrega ali napetost, vseeno pa sem sam začel razmišljati, ali me morda župan A res ne dojema kot nekakšnega občinskega novinarja.

Odgovorna urednica Marija Volčjak je o tej temi dejala, da v *Gorenjskem glasu* občasno dopisnike iz posameznih občin prestavijo v drugo občino, s čimer se izognejo nevarnosti, da bi se novinar preveč »navezal« na župana ali politika. In obratno; da župan ne začne jemati nekega novinarja za svojega, kar se v lokalnem okolju lahko hitro zgodi. Do menjave delovnega področja pride tudi v primerih zaostritve odnosov med novinarjem in politiki. »Po mojem mnenju tudi ni najbolj pametno, da se novinar preveč spoprijatelji z lokalnimi politiki, ker lahko s tem izgubi nevtralno držo, preneha biti kritičen. Prav tako pazimo, da dopisnik ne poroča iz občine, v kateri živi. Prav tako o morebitnih telefonskih klicih županov novinarjem ne razlagamo, da jih s tem dodatno ne obremenjujemo,« razmišlja.

5. 6. 2 PREDLAGANJE, VSILJEVANJE TEM

S predlaganjem oziroma vsiljevanjem tem s strani županov se po mojih izkušnjah lokalni novinar oziroma lokalni časopis največkrat soočata. Takega mnenja pa so tudi vsi spraševani novinarji. Regionalni časopis *Gorenjski glas* in lokalne priloge za posamezne gorenjske občine so namreč na Gorenjskem pogosto edini možni način, da se nek dogodek, investicija ali oseba lokalnega pomena, ki ne morejo pritegniti pozornosti nacionalnih medijev, predstavi v tiskanem mediju in s tem lokalni ali širši javnosti. In ker si skorajda vsi župani želijo, da se o dogodkih in ljudeh v njihovih občinah čimveč poroča (ne samo v *Gorenjskem glasu*, ampak v vseh medijih), takšne so moje in tudi drugih novinarjev izkušnje, svoje želje

večkrat izrazijo novinarjem pa tudi odgovorni urednici ali izvršnemu uredniku *Gorenjskega glasa*. Še posebej se zavzemajo za objavo prispevkov s pozitivno vsebino – o raznih zanimivih občanih, družabnih prireditvah, začetkih in zaključkih občinskih investicij in podobno; morda bi moral občinske investicije celo najprej naštet.

Tudi v času izvajanja družboslovnega opazovanja me je novembra 2007 poklical župan A in povprašal, ali sem prejel vabilo za odprtje nove komunalne infrastrukture in ali bom prišel. Na pritrdilni odgovor je dejal: »No, lepo. Bi bilo pa res škoda, če tega ne bi objavili v časopisu, saj gre vendarle za zelo drago investicijo.«

V začetku septembra 2007. leta, ko so bili v javnosti objavljeni rezultati prvega razpisa za neposredne razvojne spodbude iz evropskih strukturnih skladov, na katerem so bile gorenjske občine razmeroma slabo uspešne, saj je od sedemnajstih s prijavljenim projektom uspelo samo šestim, me pokliče župan občine BB, ki ji je uspelo pridobiti nepovratna evropska sredstva. »Že ves dopoldan me kličejo novinarji in me prosijo za komentar, kako to, da me ti še nisi. Ali ne veš za rezultate razpisa ali pa te ne zanima moj komentar?« me je spraševal. Odgovoril sem mu, da sem seznanjen z rezultatom razpisa, vendar bo o tem poročal sodelavec. Župan B je nato dejal, naj sodelavcu rečem, da bi bilo dobro, če bi še njega poklical, saj mu lahko da zanimivo izjavo. Župan se je seveda želel javno pohvaliti, kako dobro so na občinski upravi pripravili projekt, s katerim so se prijavi na razpis, in si na ta način povečati ugled uspešnega župana. V tistih dneh so morali namreč župani občin, ki so bili neuspešne na razpisu, podrobno pojasnjevati, zakaj so njihovi projekti izpadli, in miriti nezaupljive občane, da bodo imeli še eno možnost za prijavo, kar se je nazadnje tudi zgodilo. Na drugem razpisu so namreč vse občine, ki niso bile uspešne v prvem poskusu, uspele s prijavljenimi projekti. Povrnimo se še na kratko nazaj k opisanemu telefonskemu pogovoru. Sodelavec kasneje zainteresiranega župana B ni poklical, tudi zato, ker je imel na voljo malo prostora v časopisu, zato je pripravil le krajši prispevek o rezultatih razpisa. O projektih, ki so uspeli na prvem razpisu, smo potem poročali novinarji, ki smo bili dopisniki iz »uspešnih« občin.

Do primerov, podobnih zgoraj opisanima, pride večkrat na leto, enako pogosto pa se tudi zgodi, da župan sicer ne predlaga oziroma ponuja temo za prispevek, temveč potarna, da *Gorenjski glas* premalo poroča o dogodkih v njihovih občinah. »Najbolje je, da vaš časopis kar odjavimo, saj tako ni v njem nič o nas,« je najpogostejša opazka, ki jo slišim pri svojih

službenih stikih z župani. Žena župana A se mi na primer skoraj vsakič, ko se srečava in spregovoriva na kakšni prireditvi, pritoži s podobnimi besedami: »Spet sem listala *Gorenjca* in prav pozorno iskala, ali bo kaj o naši občini v njem, pa ni bilo prav nič. Pa toliko stvari je, o čemer bi se dalo pisati.« Še do danes nisem ugotovil, ali se mi pritožuje samoiniciativno ali jo k temu spodbuja mož.

Odgovorna urednica Marija Volčjak pravi, da jo včasih župani sprašujejo, zakaj je bilo kakšnemu dogodku iz njihove občine v časopisu namenjeno tako malo prostora ali pa sploh ni bil omenjen. »Seveda se v takem odzivu skriva tudi nekaj pritiska, česar pa ne jemljem hudo resno,« razmišlja.

Novinar Stojan Saje je povedal, da so mu župani malokrat poskušali predlagati temo, o kateri naj bi pisal:

»Trudim se, da sam poskušam izvedeti o čim več stvareh, bodisi preko župana bodisi s prisotnostjo na terenu. Na tak način ne daš priložnosti nekomu, da ti predlaga, kaj bi bilo še dobro pokriti. Seveda pa lahko objavljamo samo v določenem obsegu, zato se pojavljajo želje, da bi o raznih ustanovah v občinah ali dogodkih pisali več. Vendar ti predlogi pridejo v pozitivnem smislu, ničesar skritega ni v ozadju. Ne gre za pritiske s političnim ozadjem.«

Novinar Boštjan Bogataj pravi, da župani ali drugi lokalni politiki pogosto dajejo predloge za temo novinarskih prispevkov, ki pa nimajo političnega ozadja:

»Gre bolj za teme oziroma dogodke, o katerih majhne občine, ki so navadno precej lesene v stikih z javnostjo, novinarjev sploh ne obveščajo. Na primer občina zgradi oziroma uredi šolsko igrišče, kar je za *Gorenjski glas* in naše bralce zagotovo zanimiva novica, vredna objave, a te o tem nihče ne obvesti. In tako ti potem kdaj župan naknadno predlaga, da bi bilo fino, če bi naredil kakšen članek o novem šolskem igrišču. Kar se mi sploh ne zdi sporno.«

5. 6. 3 JAVNO PRITOŽEVANJE NAD DELOM NOVINARJA

Lokalnemu novinarju se občasno lahko zgodi, da je njegov prispevek tudi tema razprave na sejah občinskega sveta, na kateri je tudi sam prisoten. V času mojega opazovanja se to ni zgodilo, v preteklosti pa sem to doživel enkrat. Bilo je decembra 2004, ko je enega od svetnikov v občini BB zmotil moj prispevek o javni obravnavi lokacijskega načrta za kompleks doma starostnikov z varovanimi stanovanji in v njem zapisal, da se nekateri občani še vedno zmrdujejo zaradi vsebine prostorskega dokumenta. Morda res nerodno uporabljena

beseda »zmrdujejo« je občinskega svetnika tako razjezila, da se je zaradi prispevka javno pritožil na seji občinskega sveta in županu B tedaj predlagal, naj razmisli o nadaljnjem poslovnem sodelovanju z *Gorenjskim glasom* pri izdaji lokalne priloge. Med drugim me je ozmerjal s »podkupljenim novinarčkom«. Čeprav ni taka navada, da se novinarji oglašajo na sejah občinskega sveta, sem se tedaj čutil dolžnega se oglasiti in vzeti v bran vsaj svoje osebno dostojanstvo.

Novinar Boštjan Bogataj ima prav tako izkušnjo z javno kritiko svojega dela. Na seji občinskega sveta v občini FF so obravnavali predlog o povišanju sejin za sto odstotkov, kar je tudi napisal v prispevku. Na naslednji seji so svetniki o njegovem prispevku javno razpravljali, češ da so jih na cesti ustavljali znanci in jih dražili, da so očitno samo zato kandidirali, da bi obogateli. Napadli so ga, zakaj je o sejinah sploh napisal in da ni napisal resnice. »Jaz sem takrat svetnikom povedal, da njihovo reakcijo razumem kot napad na mojo avtonomijo in jih pozval, naj tega ne počnejo več,« je pojasnil Bogataj, ki se spominja tudi primera, ko se je občinski svetnik na njegov komentar odzval s pismom.

Precej več izkušenj z javnimi kritikami na račun svojega dela ima novinar Stojan Saje, ki ga je nekdanji župan C (sedaj občinski svetnik) na seji občinskega sveta obtožil podkupljivosti in skorumpiranosti. »Sicer se včasih skuša izgovoriti, da njegove obtožbe ne letijo na račun posameznika, ampak prav na zadnji seji se je zgodilo, da sem bil na njej edini prisoten novinar in se mu je spet zareklo, da smo novinarji podkupljivi in da smo pristransko poročali. Kasneje smo mu na štiri oči povedal, da to ni res in da se čutim prizadetega zaradi njegovih besed,« se spominja Saje. Pravi, da so na novinarsko poročanje o konfliktih občine z občani najbolj občutljivi župani, ki občino vodijo že več mandatov in zato nezadovoljni občani postajajo vse glasnejši. »Takšne stvari županom očitno niso všeč in si upajo potem upajo javno razpravljati o domnevno slabem in netočnem poročanju novinarjev. Na seji in drugje, celo med svojimi vrstniki in kolegi. Novinarji imamo pač dobre vire informacij in se z njimi kdaj tudi zasebno pogovarjamo, tedaj pa tudi izvemo, da županom marsikaj v našem poročanju ni všeč,« je povedal.

Na sejah občinskega sveta je bil tako Saje doslej dvakrat javno napaden s strani občinskega sveta oziroma župana in obakrat se je odzval, čeprav nima navade, da med sejami prosi za besedo. Take dogodke uvršča med poskuse vplivanja na novinarja, da bi poročal drugače: »Seveda se v večini primerov temu ne uklonimo. Razen nekoliko slabe volje večjih posledic

ni. Vsekakor se župani zavedajo, da medije potrebujejo.« Gre tudi za to, da novinar poskuša zgladiti kakršenkoli konflikt in nadaljevati s svojim delom, saj je župan prvi in zadnji, ki lahko potrdi informacije, razlaga. »Novinar mora pri svojem delu biti avtonomen in biti pripravljen na take in drugačne pritiske. Prvi hip gotovo ni prijetno, če te kdo obtožuje neresničnih stvari, po treznem premisleku pa delaš naprej po ustaljeni poti. Če ne dobiš informacije pri županu, ker je ta krajši čas užaljen, mora sodelovanje potekati še naprej, če hočeš še poročati o tej občini,« še dodaja.

6. DISKUSIJA

Rezultati raziskovalnega dela kažejo, da župani občasno poskušajo vplivati na vsebino *Gorenjskega glasa* oziroma na delo lokalnih novinarjev in so v nekaterih primerih tudi uspešni. Četudi morda njihovi pritiski ne obrodijo takojšnjih uspehov v konkretni zadevi, pa pri novinarju dosežejo občutek nelagodja, ki vsaj začasno vpliva na njegovo delo – največkrat se novinar tega sploh ne zaveda. Tudi sam sem ob zaznavi pritiskov ugotovil, da sem se krajše obdobje po poskusu vplivanja – naj sem se mu uprl ali ne – počutil nelagodno, kar je za kratek čas vsaj delno vplivalo tudi na moje delo; nezavedno sem posegal po samocenzuri.

Podobno se je dogajalo tudi novinarju Boštjanu Bogataju, ki je dejal, da je, potem ko je zaradi svojega prispevka doživel javno kritiko na seji občinskega sveta, podzavestno pazil, kaj oziroma kako piše, da ga ne bodo spet javno kritizirali. »Ta podzavestni 'strah' traja toliko časa, da ne pridobiš dovolj izkušenj in postaneš imun na take vrste pritiskov. Enostavno ti postane vseeno oziroma dobiš debelo kožo,« je dodal.

Politični pritiski na *Gorenjski glas* niso zelo pogosti oziroma vsakodnevni, a do njih občasno vseeno prihaja. Pri tem je treba pripomniti, da novinarji marsikateri pritisk najverjetneje sploh ne občutimo kot poskus vplivanja, temveč zgolj kot sestavni del novinarskega poklica. Še posebej to velja za pritiske, ki jih ne moremo šteti za cenzuro v pravem pomenu besede oziroma za konkretne pritožbo zaradi zapisanega v prispevku. V nasprotnem primeru bi morda zaznal več pritiskov, enako pa velja za intervjuvance. Če pa »blažjo« obliko pritiska novinar že zazna, pa ga ne jemlje hudo resno, kakor je ugotavljala direktorica in odgovorna urednica *Gorenjskega glasa* Marija Volčjak.

Drugi razlog za redke pritiske politikov na *Gorenjski glas* vidim v tem, da gre za tipičen regionalni oziroma lokalni časopis, ki bralce seznanja z dogajanjem v regijskem prostoru, o lokalnih dogodkih in ljudeh iz lokalnega okolja, o katerih nacionalni mediji redko poročajo, redkeje kot nacionalni časniki pa odpira nove teme. S tem mislim predvsem na politične teme. »Velikokrat pravim, da dnevno politiko spremljajo in tudi soustvarjajo nacionalni mediji. Za nas, ki smo regionalni časopis, je najpomembnejša lokalna novica; za nas je zanimiva Slovenija na Gorenjskem. To po mojem mnenju – in takšen je tudi koncept časopisa – od nas pričakujejo tudi bralci,« tako razlaga Volčjakova in dodaja, da časopis poskuša ustvarjati tudi

lastno aktualnost. *Gorenjski glas* se po besedah odgovorne urednice izogne marsikateremu poskusu vplivanja tudi s tem, da poskuša pri obravnavi občutljivih tem objavljati prispevke različnih avtorjev; na ta način skuša zagotoviti čim večjo raznolikost mnenj.

Volčjakova tako ugotavlja, da je že dolgo značilnost časopisa, da s velikih pritiskov s strani lokalne politike ne doživlja. *Gorenjski glas* je bil po njenem vedno precej široko odprt za različne poglede. »Včasih smo imeli večje probleme z novinarji, ki so se težko poslovili od prejšnje politične nomenklature, ki so težko poročali o novih političnih obrazih na lokalnem nivoju oziroma se z novimi politiki, tudi župani, niso 'ujeli', če se lahko tako izrazim. To se je kar pogosto dogajalo, v zadnjih letih pa smo prerasli tudi te težave,« pravi.

A kot sem že omenil - zbrani rezultati so pokazali, da pritiski županov na regionalni časopis *Gorenjski glas* in njegove lokalne priloge kljub vsemu obstajajo, kar kaže na navzkrižje interesov, kot ugotavlja Theakerjeva (2004: 39); mediji si prizadevajo predstaviti dejstva, politiki pa, da bi novinarski prispevki odsevali sporočila, ki ga sami želijo posredovati.

Znanstveniki med politične pritiske najpogosteje uvrščajo cenzuro, oglaševanje, regulacijo, laganje, izredna pooblastila, javno skrivnost in korporativizem. Če odmislimo korporativizem, regulacijo in izredna pooblastila, ki so predvsem orodje državnih in ne občinskih oblasti, so zbrani rezultati pokazali, da našete oblike pritiskov obstajajo tudi v primeru *Gorenjskega glasa*. Odkrival sem jih bodisi z opazovanjem z udeležbo bodisi v pogovorih z odgovorno urednico in novinarjema.

Držanje informacij v skrivnosti je zelo težko dokazljivo, kar sem ugotovil tudi sam, zato pa so rezultati raziskovanja pokazali, da župani radi posegajo po cenzuri, le da posredno in s tem čim manj očitno. Na primer: zanje neugodno informacijo novinarju posredujejo neuradno (»off the record«) in potem pričakujejo, da novinarji tako posredovane informacije ne bodo »izrabili« za objavo v *Gorenjskem glasu*. Precej več možnosti za izvajanje pritiskov imajo župani pri oglaševanju. V primeru lokalnih prilog se poslužujejo selekcioniranja informacij, kar je po navedbah Streeta (2003) tudi lastnost državnih oblasti. Še večkrat poskušajo vplivati na novinarja z grožnjami po odpovedi poslovnega sodelovanja s časopisom. Predvsem v predvolilnem obdobju se župani poslužujejo tudi politične promocije, ko izkoriščajo odpiranja novih občinskih objektov, podpisovanje pogodb o novih investicijah in podobno za pogosto pojavljanje v regionalnem časopisu *Gorenjski glas* in lokalnih prilogah.

Poleg oblik političnih pritiskov na medije, ki jih navaja teorija, pa sem zaznal tudi druge. Delno gre za pritiske, ki so tudi lokalno pogojeni. To še zlasti velja za tiste župane, ki novinarje lokalnih časopisov obravnavajo kot občinske uslužbence. Manj je na lokalno okolje vezano javno pritoževanje nad delom novinarja, saj se to dogaja tudi na državni ravni, zagotovo pa so tovrstni pritiski pogostejši v lokalnem prostoru, kjer prihaja do pogostejših stikov županov z novinarji. Posebej prikladne priložnosti za kritiziranje novinarjevega dela so seje občinskih svetov, ki so le redko predvajane na lokalnih televizijah. Ti pritiski so sicer skriti pred očem širše javnosti, so pa izvajani v okolju, kjer se župan počuti varnega, saj ga navadno podprejo tudi koalicijski svetniki; če ne drugače, z molčečim prikimavanjem.

Tretja posebej izpostavljena oblika političnega pritiska na lokalne novinarje in lokalne medije pa je predlaganje in vsiljevanje idej za pripravo prispevkov. Tu ne gre samo za gorenjsko ali slovensko posebnost, saj so podobno odkrili tudi v raziskavi političnih vplivov na lokalne časopise v Združenih državah Amerike (Kanervo in Kanervo 1995: 38). Po rezultatih raziskave sodeč si župani želijo, da bi lokalni mediji promovirali enotnost lokalne skupnosti, zato tudi z različnimi pritiski poskušajo vplivati na njihovo vsebino. Skoraj devet od desetih županov majhnih ameriških mest je tako lokalnemu časopisu že ponudilo idejo za pripravo prispevka. Moje raziskovanje je pokazalo, da do podobnih primerov prihaja tudi v primeru *Gorenjskega glasa*. Med izvajanjem opazovanja z udeležbo sem zaznal dva primera, ko mi je župan predlagal oziroma vsiljeval temo za pripravo prispevka. Mojo ugotovitev so potrdili tudi intervjuvanci. Novinar Stojan Saje pravi, da se malokrat zgodi, da bi mu župan predlagal, o čem naj piše, novinar Boštjan Bogataj pa nasprotno ugotavlja, da se to pogosto zgodi. Tudi odgovorna urednica Marija Volčjak je priznala, da jo župani včasih vprašajo, zakaj Gorenjski glas o čem ni poročal oziroma je na kratko poročal. Ugotavljam tudi, da se intenzivnost pritiskov poveča, kadar gre za lokalno prilogo in ne regionalni časopis, kar še dodatno potrjuje mnenju Jacksona (v Keeble 1998: 188), da se lokalni časopisi nagibajo k prikazovanju lokalne skupnosti kot harmonične, uspešne skupnosti, sam pa dodajam, da enako velja tudi za župane.

7. SKLEP

Naloga lokalnih (in regionalnih) časopisov je v prvi vrsti seznanjanje bralcev z dogodki, problemi, osebami in drugimi zgodbami iz lokalnega okolja. Župani so po drugi strani v majhnih lokalnih skupnostih za novinarje najpomembnejši vir informacij, s tem pa novinarji pa postajajo vse bolj odvisni od njih. Župani kot viri informacij tako vse pogosteje posredno ali neposredno (so)odločajo o stvareh, ki bi morale biti v pristojnosti novinarja oziroma urednika. V opisanem odnosu med lokalnimi mediji in politiki se pri slednjih pogosto pojavi priložnost za vplivanje na medije.

V diplomski nalogi sem poskusil prikazati, na kakšne načine župani poskušajo vplivati na regionalni časopis *Gorenjski glas* in njegove lokalne priloge. Preveril sem naslednjo tezo: župani kot nosilci lokalne oblasti v obliki neformalnih pritiskov vplivajo na uredniško politiko in vsebino *Gorenjskega glasa*.

Postavljeno tezo sem preverjal s podatki, pridobljenimi z uporabo metode opazovanja z udeležbo (kot novinar *Gorenjskega glasa*) in poglobljenih intervjujev z novinarjema in odgovorno urednico časopisa. Pridobljeni rezultati so pokazali, kar navaja znanstvena literatura; vsakršna oblast, tudi lokalna, poskuša izvajati politične pritiske na medije, v obravnavanem primeru na *Gorenjski glas*.

V štirimesečnem opazovanju z udeležbo sem v stikih z župani več gorenjskih občin zaznal šest poskusov vplivanja name kot lokalnega novinarja – v štirih primerih so bili povezani z lokalno prilogo posamezne občine, v dveh primerih pa z regionalnim časopisom *Gorenjski glas*. Ker vseh oblik pritiskov ni možno zaslediti v nekajmesečnem obdobju, sem s pomočjo nestrukturiranega opazovanja predstavil še nekaj dodatnih načinov vplivanja na lokalne novinarje. Na podlagi pridobljenih rezultatov lahko potrdim, da sem se kot lokalni novinar vsaj enkrat mesečno soočil s političnimi pritiski s strani županov, kar je vsaj začasno vplivalo tudi na moje delo. Da pritiske izvajajo tudi nad drugimi novinarji, so potrdili intervjuvanci. Najpogostejši načini vplivanja so: selekcija informacij, objavljenih v lokalnih prilogah, ki jih sofinancirajo občine, predlaganje in vsiljevanje tem (idej) za pripravo prispevkov, javna kritika novinarjev in grožnje po prekinitvi poslovnega sodelovanja s časopisno hišo *Gorenjski glas*.

8. LITERATURA

- CATI (2004): *Gorenjski glas: Tržna analiza*. Ljubljana: CATI.
- Cijan, Rafael, Jurij Toplak in Tadej Dubrovnik (2006): *Državna ureditev Republike Slovenije: zbirka predpisov z uvodnimi pojasnili*. Ljubljana: Nova obzorja.
- Davis, Martyn (1981): *The effective use of advertising media: a practical handbook*. London: Hutchinson Business.
- Deacon, David, Michael Pickering, Peter Golding in Graham Murdock (1999): *Researching Communications: A Practical Guide to Methods in Media and Cultural Analysis*. London: Arnold.
- Društvo novinarjev Slovenije (2002): *Kodeks slovenskih novinarjev*. Dostopno na <http://www.novinar.com/dokumenti/kodeks.php> (4. marec 2007).
- Duša, Romana (2002): *Slovensko časopisje v času in prostoru: Lokalni časopis Grosupeljski odmevi*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Gans, Herbert J. (2003): *Democracy and the News*. New York: Oxford University Press.
- Grad, Franc (2001): *Lokalni organi*. V Stane Vlaj (ur): *Vodnik po slovenski lokalni samoupravi, priložnik*, 47–59. Ljubljana: Inštitut za lokalno samoupravo pri Visoki upravni šoli.
- Erjavec, Karmen (1999): *Novinarska kakovost*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Hafnar, Stane (1987): *Javno obveščanje in informacijski sistem v občini Ribnica (elaborat za ustanovitev lokalne radijske postaje)*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo.
- Hutchins, Brett (2004): Castells, regional News media And the Information Age. *Continuum: Journal of media & Cultural Studies*, 577–590. Abingdon: Routledge.
- Kanervo, David in Ellen Kanervo (1995): Small town CEOs' views on newspaper coverage. *Newspaper Research Journal*, 29–41.
- Keane, John (1992): *Mediji in demokracija*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Keeble, Richard (1998): *The newspapers Handbook*. London: Routledge.
- Košir, Manca (1988): *Nastavki za teorijo novinarskih vrst*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Košir Manca (2003): *Surovi čas medijev*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Mlinar, Zdravko (ur.), Jan Makarovič, Pavel Gantar, Marjan Hočevar, Ida Hojnik-Zupanc Drago Kos in Franc Trček (1995): *Osamosvajanje in povezovanje v evropskem prostoru*. Ljubljana: Znanstvena knjižnica FDV.

- Moy, Patricia, Michael R. McCluskey, Kelley McCoy in Margaret A. Spratt (2004): Political Correlates of Local News Media Use. *International Communication Association*, 532–546. Dostopno na http://newfirstsearch.oclc.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/WebZ/FTFETCH?sessionid=fsapp13-60086-f7ly2xw1-leizi:entitypagenum=16:0:rule=100:fetchtype=fulltext:dbname=ECO_FT:recno=49:resultset=3:ftformat=PDF:format=BI:isbillable=TRUE:numrecs=1:isdirectarticle=FALSE:entityemailfullrecno=49:entityemailfullresultset=3:entityemailftfrom=ECO_FT: (10. oktober 2007).
- Neznani avtor (1997): Korenine na začetku stoletja. *Gorenjski glas*, 3. Kranj.
- Nicodemus, Diane M. (2004): Mobilizing Information: Local News and The Formation of Viable Political Community. *Political Communication*, 161–176. Dostopno tudi na http://newfirstsearch.oclc.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/WebZ/FTFETCH?sessionid=fsapp13-60086-f7ly2xw1-leizi:entitypagenum=38:0:rule=100:fetchtype=fulltext:dbname=ECO_FT:recno=64:resultset=3:ftformat=PDF:format=BI:isbillable=TRUE:numrecs=1:isdirectarticle=FALSE:entityemailfullrecno=64:entityemailfullresultset=3:entityemailftfrom=ECO_FT: (10. oktober 2007).
- Poler Kovačič, Melita in Monika Kalin Golob (ur.) (2004): *Poti slovenskega novinarstva – danes in jutri : znanstveni zbornik ob 40. obletnici študija novinarstva na Slovenskem*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Poler Kovačič, Melita (2004): *Novinarska (iz)virnost*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Poler Kovačič, Melita (2005): *Kriza novinarske odgovornosti*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Richardson, John E. in Bob Franklin (2004): Letters of Intent: Election Campaigning and Orchestrated Public Debate in Local Newspapers' Letters to the Editor. *Political Communication*, 459–478. Dostopno tudi na http://newfirstsearch.oclc.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/WebZ/FTFETCH?sessionid=fsapp13-60086-f7ly2xw1-leizi:entitypagenum=33:0:rule=100:fetchtype=fulltext:dbname=ECO_FT:recno=52:resultset=3:ftformat=PDF:format=BI:isbillable=TRUE:numrecs=1:isdirectarticle=FALSE:entityemailfullrecno=52:entityemailfullresultset=3:entityemailftfrom=ECO_FT (10. oktober 2007).
- Ribičič, Ciril (1996): Lokalna samouprava. V Grad, Franc, Igor Kaučič, Ciril Ribičič in Ivan Kristan: *Državna ureditev Slovenije*, 379–416. Ljubljana: Časopisni zavod Uradni list Republike Slovenije.
- Sorlin, Pierre (1994): *Mass Media*. New York: Routledge.
- Spletna stran *Gorenjskega glasa*: <http://www.gorenjskiglas.si/podjetje/index.php?action=>

[vsebina&page_id=51](#) (23. avgust 2007).

- Splichal, Slavko (1981): *Množično komuniciranje med svobodo in odtujitvijo*. Maribor: Založba Obzorja.
- Splichal, Slavko in Colin Sparks (1994): *Journalists for the 21st Century: tendencies of professionalization among first-year students in 22 countries*. New Jersey: Ablex Publishing Corporation.
- Splichal, Slavko in France Vreg (1986): *Množično komuniciranje in razvoj demokracije*. Ljubljana: Komunist.
- Stokes, Jane (2003): *How to do media and cultural studies*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.
- Street, John (2003): *Masovni mediji, politika i demokracija*. Zagreb: Fakultet političkih znanosti.
- Theaker, Alison (2004): *Priročnik za odnose z javnostmi*. Ljubljana: GV Založba.
- Toš, Niko (1978): *Metode družboslovnega raziskovanja*. Ljubljana: Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo.
- *Ustava RS* (1991): Ljubljana: Uradni list RS 33. Dostopno na http://www.uradni-list.si/_pdf/1991/Ur/u1991033.pdf, 1373–1386 (9. marec 2007).
- VALICON (2006): *Nacionalna raziskava branosti*. Dostopno na <http://www.nrb.info/podatki/2006-1.html#vecdnevnik> (25. september 2007).
- Vreg, France (2000): *Politično komuniciranje in prepričevanje*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Wahl-Jorgensen, Karin (2005): The market vs. the right to communicate: the anti-political local press in Britain and the journalis of consensus. *Javnost: The Public: Journal of European Institute* 3, 79–94. Ljubljana.
- Waldman, Micaela (2004): International Newspapers and Research. *The Haworth Press*, 71-80. Dostopno tudi na: http://newfirstsearch.oclc.org.nukweb.nuk.uni-lj.si/WebZ/FTFETCH?sessionid=fsapp13-60086-f71y2xw1-leizi:entitypagenum=40:0:rule=100:fetchtype=fulltext:dbname=ECO_FT:recno=69:resultset=3:ftformat=PDF:format=BI:isbillable=TRUE:numrecs=1:isdirectarticle=FALSE:entityemailfullrecno=69:entityemailfullresultset=3:entityemailftfrom=ECO_FT: (10. oktober 2007).
- Wragg, David (1993): *Targeting media relations*. London: Kogan Page.
- *Zakon o medijih* (2006): Uradni list RS 110. Dostopno na <http://www.uradnilist.si/1/objava.jsp?urlid=2006110&stevilka=4666> (9. marec 2007).

PRILOGE

PRILOGA A: Intervju z novinarjem *Gorenjskega glasa* Stojanom Sajetom

(12. november 2007)

Koliko časa si že novinar?

Novinar *Gorenjskega glasa* sem že 29 let, prej pa sem delal v dveh uredništvih tovarniških glasil, in sicer v tržiškem BPT sem urejal *Tržiškega tekstilca*, v Velenju pa *Rударja*, ki je bil časopis nekdanjega energetskega kombinata Velenje.

Ali si v tem času že kdaj doživel pritiske s strani lokalnih politikov?

Včasih so govorili, da je imela partija veliko oblast nad mediji in mogoče še kakšne druge politične organizacije, a tega nisem nikoli izkusil, v novejšem obdobju, ko je drugačen politični sistem, demokratična država, pa se to vse pogosteje dogaja.

V kakšnih oblikah?

Sem eden tistih novinarjev v *Gorenjskem glasu*, ki spremljajo delovanje občin, predvsem občini Trzič in Naklo pokrivam daljši čas. Tam sem doživel največ negativnih izkušenj. Gre za to, da župani ponavadi pričakujejo, da novinar piše samo o pozitivnih dogajanjih v občinah, bolj neradi pa vidijo, da novinar zapiše tudi kaj slabega oziroma karkoli problematičnega, kar novinar sam odkrije. Dejstvo pa je, da se dogajajo tudi slabe stvari in novinarji o njih poročamo in sprašujemo za mnenja ljudi. To vsakomur ni povšeči.

Je ta želja, da se piše samo o dobrem in ničesar o slabem, usmerjena samo na lokalne novinarje ali tudi novinarje nacionalnih medijev?

Ne, ne. Zelo nevrotično reagirajo tako na poročanje lokalnih medijev, še bolj pa jih razburi takšno poročanje v dnevnem časopisju, ki ima seveda še širši domet med bralci. Prav tak, tipičen primer se mi je v zadnjem času zgodil v občini CC. Občinski svetnik C, ko je še bil župan občine CC, je bil na koncu zadnjega mandata zelo občutljiv na poročanje medijev, ker se mu je tedaj v javnosti dogajalo veliko slabega, mediji pa seveda ne moremo zatiskati oči pred takimi stvarmi. C je tako kar na sejah občinskega sveta koga od novinarjev javno okrcal, da ne poroča prav ali dobro, seveda njemu povšeči. To se še posebej dogaja sedaj, ko ni več ne župan ne poslanec v državnem zboru, ampak samo občinski svetnik, ima pa kot vodja svetniške skupine še vedno velik vpliv. Medijem in posameznim novinarjem celo očita, da smo podkupljeni in skorumpirani, kar sploh ni res. Za takšne trditve nima nobenih osnov, ampak te obtožbe vseeno vztrajno ponavlja in na dosti žaljiv in nepreverjen način ponavlja na sejah občinskega sveta.

Ali tudi tebi konkretno očita podkupljivost? Ali lahko opišeš konkretno situacijo?

Ja. Sicer se včasih skuša izgovoriti, da njegove obtožbe ne letijo na račun posameznika, ampak prav na zadnji seji se je zgodilo, da sem bil na njej edini prisoten novinar in se mu je spet zareklo, da smo novinarji podkupljivi in da smo pristransko poročali. Kasneje sem mu na štiri oči povedal, da to ni res in da se čutim prizadetega zaradi njegovih besed. A gospod C pač tako deluje.

Ali je omenjal kakšen konkreten članek?

Ni uporabljal konkretnih obtožb, ampak ni mu všeč, da zapišemo tisto, kar sedaj ugotavljajo o njegovem preteklem delu, kjer pa so bile tudi napake in težave zaradi prezadolženosti občine CC. Vztrajno zanika, da bi bila situacija takšna, kot je. Problem se pojavi prav pri takih županih, ki so na oblasti že več mandatov in se začno oglašati občani, ki niso zadovoljni z njegovim delom. V občini DD na primer, ko so se v letu 2006 odločali o umestitvi regijskega centra za ravnanje odpadkov na njenem območju, je del prebivalcev temu odločno

nasprotoval. Po prvem njihovem zborovanju se je lokalna politika odločila, da to idejo opustijo, letos pa so jo znova obudili. Ko se je namreč pokazala situacija, da lokacija v v občini CC ne bo obveljala, so v občini DD ponudili svojo lokacijo. Domačini so spet povzdignili svoj glas in med sejo občinskega sveta, na kateri so o tej lokaciji razpravljali, pripravili javni protest pred občinsko stavbo. Ko smo mediji kasneje o tem protestu poročali, je dolgoletni župan D pokazal svojo užaljenost, češ, da smo pretiravali o številu udeležencev shoda. Podobno se je zgodilo kasneje, ko so krajanji še večji protestni shod. Takšne stvari županom očitno niso všeč in si potem upajo javno razpravljati o domnevno slabem in netočnem poročanju novinarjev. Na seji in drugje, celo med svojimi vrstniki in kolegi. Novinarji imamo pač dobre vire informacij in se z njimi kdaj tudi zasebno pogovarjamo, tedaj pa tudi izvemo, da županom marsikaj v našem poročanju ni všeč.

Če prav razumem, se je tudi v tem primeru župan odzval ne samo na objave v Gorenjskem glasu, ampak tudi v ostalih medijih, tudi nacionalnih? Kako izgleda takšno kritiziranje?

Na seji občinskega sveta med obravnavanjem točke dnevnega reda med vrsticami povedo, da bi lahko mediji o takšni stvari lahko tudi drugače poročali oziroma samo o prizadevanju občine, da pride do lokacije za regijski center. Po drugi strani pa naj bi spregledali, kaj o tem menijo domačini, češ, da to sploh ni tak problem in da bi novinarji morali stati ob strani občini, česar pa preprosto novinar ne more storiti.

Kako si se v takih trenutkih počutil?

Vedno se držim pravila, da se med sejo občinskega sveta nikoli ne oglašam, ampak ob takih obtožbah, naj se gre za mene osebno ali za več novinarjev, se je pač treba oglasiti. In oglasil sem se tako v občini CC kot v občini DD in prisotnim povedal, da novinarji poskušamo delati pošteno, da smo na sejah in drugih dogodkih ponavadi osebno prisotni, tako da sami vidimo in slišimo, o tem pa potem tudi poročamo.

Ali takšne napade jemlješ kot napad na novinarsko avtonomijo?

Vsekakor gre za poskus vplivanja na novinarja, da bi delal drugače. Seveda se v večino primerih temu ne ukлонimo.

Ali morda takšni dogodki pustijo dolgotrajnejše posledice za tvoje delo?

Razen nekoliko slabe volje večjih posledic ni. Vsekakor se tudi župani zavedajo, da medije potrebujejo. Tudi če pri županu ne dobiš vsake informacije tako hitro, kot bi jo želel, jo poiščeš kje drugje. Gre tudi za to, da novinar poskuša zgladiti kakršnekoli konflikt tudi v tem pogledu in nadaljevati s svojim delom, za katerega je zadolžen. Ni pa to dobro. Župan je pač prvi in zadnji, ki lahko potrdi določeno informacijo, občinski uslužbenci pa jo ponavadi popravijo ali dopolnijo, saj župan spet ne more vsega vedeti.

Ali si kdaj doživel, da bi ti kateri od županov prepovedal poročati o kateri tematiki ali pa prosil, da ne bi o njej poročal?

Ne. Tega nisem doživel, vsaj ne v čisti, neposredni obliki ne. Seveda pa so tihi namigi, želje vsaj občasno izražene, da bi mediji čim bolj prizanesljivo poročali o problematičnih temah.

Si kdaj prislunil tem namigom?

Pri svojem delu si nisem nikdar dovolil, da bi kdo drug izven redakcije presojal, kaj je prav in kaj ne.

Ko si omenjal tihe želje, na kaj si mislil?

Navada je, da kdaj pa kdaj novinar tudi povpraša o odzivu na svoje poročanje. Želiš si povratne informacije, ali je tvoje poročanje dobro sprejeto, ali si kdo želi, da bi o čem več poročali, in podobno. V takih pogovorih se kdaj pojavi tudi odgovor v stilu: 'Saj je vse v redu, ampak mogoče bi bilo bolje, če bi o tej stvari manj pisali, da ne bi po nepotrebem vznemirjali ljudi.'

Ali so te kdaj preko posrednikov poskušali prepričati, da o čem ne bi pisal?

Ne. Takih primerov se ne spomnim. Bolj opažam, da si občinska oblast v primerih, ko prihaja do trenj med njo in posamezniki ali družbenimi skupinami, prizadeva, da bi čim manj objavljali nasprotna mnenja.

So ti kdaj zagrozili s tožbo zaradi tvojega poročanja?

Takih pritiskov se na političnem področju ne spomnim, na gospodarskem pa se. Ko sem pred leti poročal o razmerah v BPT Tržič, kjer je sedaj že dolgo odstavljena direktorica izvajala pritiske nad delavci in so bile menda razmere nevzdržne. Ko so bile objavljene izjave delavcev, me je direktorica poklicala in mi zagrozila s tožbo, ker da sem s člankom podjetju povzročil velikansko gospodarsko škodo. Vendar od te tožbe kasneje ni bilo nič. Tudi direktorico so kmalu potem razrešili. To je eden najbolj značilnih primerov, bilo pa jih je več.

Ali si že kdaj doživel, da so občine zagrozile, da ne bodo več naročale javnih objav v *Gorenjskem glasu*, v kolikor ne boš poročal v skladu z njihovimi pričakovanji?

Za takšne grožnje ni krivo samo pisanje novinarjev, lahko so tudi drugi vzroki. Občina CC je že tak primer, da je v preteklosti že nekajkrat odpovedala poslovno sodelovanje in v *Gorenjskem glasu* ni hotela objavljati uradnih objav. Mislim pa, da za to ni bil razlog v pisanju novinarja.

Ali ti je že kdaj kak župan predlagal temo, o kateri bi bilo dobro poročati?

Malokrat. Trudim se, da sam poskušam izvedeti o čim več stvareh, bodisi preko župana bodisi s prisotnostjo na terenu. Na tak način ne daš priložnosti nekomu, da ti predlaga, kaj bi bilo še dobro pokriti. Seveda pa lahko objavljamo samo v določenem obsegu, zato se pojavljajo želje, da bi o raznih ustanovah v občinah ali dogodkih pisali več. Vendar ti predlogi pridejo v pozitivnem smislu, ničesar skritega ni v ozadju. Ne gre za pritiske s političnim ozadjem.

Ali imaš kdaj občutek, da občine prikrivajo kakšne informacije?

To je težko dokazati, se pa včasih ne moreš izogniti občutku, da je do kakšnih podatkov nekoliko težje priti. Še posebej če gre za občinske finance, poslovanje, sklepanje občinskih pogodb, o katerih občinski svetniki ničesar ne vedo, je do pravih informacij zelo težko priti.

Ali so se si ti kdaj zlagali?

Težko bi rekel, da so se mi zlagali, prej se zgodi, da kakšno zadevo zamolčijo, kar pa je skoraj podobno.

Ali so takšni in drugačni pritiski na tvoje delo kakorkoli vplivali?

Novinar mora pri svojem delu biti avtonomen in biti pripravljen na take in drugačne pritiske. Prvi hip gotovo ni prijetno, če te kdo obtožuje neresničnih stvari, po treznem premisleku pa delaš naprej po ustaljeni poti. Če ne dobiš informacije pri županu, ker je ta krajši čas užaljen, mora sodelovanje potekati še naprej, če hočeš še poročati o tej občini.

Ali se po tvojem mnenju pritiski pogosto pojavljajo?

Ne, niso pogosti, se pa pojavljajo v politično najbolj vročih časih, to je pred in po volitvah.

PRILOGA B: Intervju z novinarjem *Gorenjskega glasa* Boštjanom Bogatajem (14. november 2007)

Koliko časa si novinar?

Šest let.

Si bil že kdaj tarča pritiskov s strani lokalnih politikov?

Da. Večkrat.

Ali lahko podrobneje opišeš te primere?

Zadnji tak primer je bil, ko me je župan E vprašal, zakaj sem pisal o negativnih vplivih rudnika v občini EE, o čemer so sicer poročali tudi drugi mediji, le da sem jaz poiskal še dodatna dejstva, ki so govorila drugačno stanje, kot ga je želela prikazati občina EE. Županu to ni bilo prav.

Na kakšen način se je potem župan pritožil? Te je poklical?

Prvič, ko sem spet prišel k njemu naredit intervju, mi je dejal, zakaj sploh pišem o takih stvareh, saj je *Gorenjski glas* vendarle resen časopis. Ta izjava se mi je zdela čudna, glede na to, da je sam dajal izjavo za informativno oddajo Svet na *Kanal A*, meni pa je ni hotel dati.

Kako si se ob županovi pripombi počutil? Je kaj vplivala na tvoje nadaljnje delo?

Malo smešno se mi je vse skupaj zdelo, nič drugega. Je pa res, da od tedaj želi avtorizirati vsako izjavo, ki jo da za *Gorenjski glas*. Kar seveda ni fino.

Se spomniš še katerega primera?

Spomnim se tudi primera z občinskimi svetniki v občini FF. Na seji občinskega sveta so obravnavali predlog o povišanju sejin za sto odstotkov, kar sem tudi napisal v članku. Na naslednji seji so o mojem članku javno razpravljali, češ, da so jih na cesti ustavljali znanci in jih dražili, da so očitno samo zato kandidirali, da bi obogateli. No, zaradi tega so me na seji napadli, zakaj sem to sploh napisal in da nisem napisal resnice, a se je nazadnje pokazalo, da je bilo vse, kar sem napisal, res. Zanimivo je, da so nazadnje svetniki predlagali manjše povišanje sejin, kot so sprva predlagali. Na seji, ko so me napadli, je bila prisotna tudi Jelka Mlakar, nekdanja urednica *Radia Sora*, ki je svetnikom dejala, naj se ne sprenevedajo in da je bilo vse res, kar sem napisal. Jaz sem takrat svetnikom povedal, da njihovo reakcijo razumem kot napad na mojo avtonomijo in jih pozval, naj tega ne počnejo več.

Pa je ta dogodek kaj vplival na tvoje delo?

Čeprav tega nisem želel, sem podzavestno pazil na to, kaj oziroma kako pišem, da me ne bodo spet napadali.

Koliko časa je bilo tako? Nekaj mesecev?

Ta podzavestni »strah« traaja toliko časa, da ne pridobiš dovolj izkušenj in postaneš imun na take vrste pritiskov. Enostavno ti postane vseeno oziroma dobiš debelo kožo.

Ti je že kdo grozil s tožbo?

Od politikov ne, sem pa take grožnje že prejel iz gospodarstva. V občini FF se je zgodilo, da je župan zagrozil, da bo razmislil o nadaljnjem poslovnem sodelovanju med občino in *Gorenjskim glasom*, če ne bom poročal o nekem dogodku. Pri tem je mislil na lokalni časopis - *Ločanko*, kar je dejansko problem, saj gre za neko dvojnost. Občine nam plačujejo za izdelavo lokalnega časopisa, zato si težko kritičen do njih. Tudi uredniška politika *Gorenjskega glasa* je, da je prijazen do vseh.

Ali ti je kateri župan že kdaj prosil, da o čem ne pišeš?

Možno je, ampak se ne spomnim. Se pa velikokrat zgodi, da mi lokalni politiki kaj povedo neuradno in me prosijo, da o tem ne pišem, česar se tudi držim, saj gre za neke vrste medsebojno zaupanje. Podoben primer je bil tudi pri že omenjenem članku o rudniku. Šlo je za nadomestilo, ki naj bi ga občina EE od države prejela zaradi negativnih vplivov rudnika na okolje. Župan E mi je o tem že prej govoril, a neuradno in me je zato prosil, naj počakam s

člankom, dokler stvari ne bodo bolj jasne. Županovo željo sem spoštoval, dokler ni zgodbe precej odmevno predstavil Svet, za katerega je župan tudi dal izjavo. Seveda sem bil zato jezen.

Ali se take stvari večkrat zgodijo?

Ne.

Ali ti župani oziroma drugi lokalni politiki kdaj svetujejo oziroma predlagajo, o čem poročaj?

Pogosto dajo predloge, ki pa nimajo političnega ozadja. Gre bolj za teme oziroma dogodke, o katerih majhne občine, ki so navadno precej lesene v stikih z javnostjo, novinarjev sploh ne obveščajo. Na primer občina zgradi oziroma uredi šolsko igrišče, kar je za *Gorenjski glas* in naše bralce zagotovo zanimiva novica, vredna objave, a te o tem nihče ne obvesti. In tako ti potem kdaj župan naknadno predlaga, da bi bilo fino, če bi naredil kakšen članek o novem šolskem igrišču. Kar se mi sploh ne zdi sporno. Je pa treba biti pazljiv, kadar nisi bil prisoten na dogodku in te o njem naknadno seznanijo npr. župan. Navadno župani prikrojijo resnico, kakor jim ustrezajo.

Stvari, o katerih si do sedaj govoril, so se zgodile v kako dolgem obdobju?

V zadnjih štirih letih.

Kaj torej meniš oziroma kakšne so tvoje izkušnje: ali lokalni politiki pogosto izvajajo pritiske na novinarje?

Malokrat. Kadar pa se že zgodi, te pa zmoti.

Ali v predvolilnem obdobju lokalni politiki spremenijo odnos do tebe kot novinarja?

Ja. Veliko lažje posredujejo informacije, veliko lažje pridobiš njihove izjave. Tudi župani in uslužbenci občinske uprave so precej lažje dosegljivi kot pa v »normalnem« obdobju.

Si zato kaj bolj previden pred volitvami? Morda bolj dvomiš o stvareh, ki ti jih pred volitvami povedo politiki?

Da. Na daleč se vidi, kdaj je predvolilno obdobje. Župani mesec pred volitvami kar naenkrat podpišejo deset pogodb o občinskih investicijah, čeprav veš, da jih občina finančno sploh ni sposobna realizirati.

Imaš morda izkušnje z lokalnim politikom, ki bi bil najprej občinski svetnik in nato postal župan?

Samo pri enem županu je bilo do sedaj tako, in sicer pri sedanjem županu občine EE.

Ali je bil morda kot občinski svetnik precej kritičen, kot župan pa je obrnil ploščo?

Kolikor se ga spominjam, je bil kot občinski svetnik zelo načelen in kritičen, zelo redko pa konkreten, tudi kot župan pa je zelo načelen in na novinarska vprašanja odgovarja nekonkretno.

S koliko župani si do sedaj delal?

S štirimi.

In kakšne so tvoje izkušnje: ali župani jasno pokažejo, da želijo, da o njihovem delu oziroma o njihovi občini poročáš samo v lepi luči, pozitivno?

Župani si želijo, da o njih in njihovih občinah pišeš čim bolj pozitivno in čim več, da se njihova slika čim večkrat pojavi v časopisu. Zelo neradi vidijo, da poročamo o negativnih pojavih v njihovi občini. V našem časopisu tudi je tako, da poročamo predvsem o pozitivnih stvareh, malokrat o negativnih. Pred leti se je dogajalo, da so bili župani jezni, če sem jim v intervjuju za lokalni časopis postavil neprijetno vprašanje. Tako je bilo, dokler jim nisem razložil, da je zanje bolje, če jih sprašujemo tudi neprijetne stvari, saj imajo tako možnost dati obširen odgovor, ker nikjer drugje ne bo več imel take možnosti. Sicer pa je jasno, da noben župan ne želi delovati negativno za svojo občino, drugo vprašanje pa je, koliko je kdo sposoben.

Se je še kdaj zgodilo, da se je župan ali občinski svetnik odzval na tvoj članek?

Spomnim se enega takega primera. Enkrat se je občinski svetnik odzval na moj komentar in mi v pismu podrobno razložil, zakaj je ravnal tako, kot je. Komentiral sem namreč dejstvo, da so občinski svetniki na seji občinskega sveta ostro napadli direktorja smučarskega centra, katerega lastnik je bila tudi občina EE, vendar pri tem sploh niso obrazložili, kaj je vzrok njihovega nezadovoljstva. V komentarju sem spraševal, zakaj nekoga napadajo, ne da bi prej pojasnili, kaj je narobe storil. Po objavi komentarja mi je tako nek občinski svetnik v pismu razložil, da je bančnik in zato ve, kaj je ugoden kredit in kaj ne, zato je direktorja tudi detajlno spraševal o pogojih najetega lizinga. Odgovoril sem mu, da bi verjetno komentar drugače napisal, če bi to razložil že na sami seji, vseeno pa to ni spremenilo dejstva, da ta svetnik ni pomagal, ampak se je le šel politikanstva.

Ali v kateri občini hočejo vplivati na vsebino lokalnega časopisa tudi na tistih straneh, za katere je po pogodbi zadolžen in odgovoren *Gorenjski glas*?

Se zgodi. Župan G je zahteval, da na »naših straneh« predstavimo nekoga z občinske uprave. Enkrat je šlo to skozi, ko je župan podobno zahtevo postavil še v drugo, pa sem ga zavrnil. Občasno si tudi župan zaželi, kaj bi lahko bilo na naših straneh. Včasih tako željo upoštevam, včasih ne, kakor nanese. Včasih je treba kakemu županu razložiti, da če želi dodatne strani za občino, da jih morajo pač plačati. In se s tem nazadnje tudi sprijaznijo.

Ali kdaj zagrozijo, da če boš na *Glasovih* straneh pisal o kateri neprijetni stvari, da bodo prekinili poslovno sodelovanje?

Ne. Večkrat se zgodi, da rečejo, da bodo razmislili o poslovnem sodelovanju, če nečesa ne bomo »pokrili«. Njihov primarni cilj je, da so čim večkrat v medijih.

Zakaj misliš, da *Gorenjski glas* ne piše senzacionalno o lokalni politiki?

Več stvari je. Taka je že uredniška politika časopisa, ki delno živi tudi od prihodka, ki ga z uradnimi objavami in sodelovanjem pri lokalnih časopisih ustvarijo občine. Ker smo pozitivno usmerjeni, predvsem rumeni mediji pa niso in so aferaske usmerjeni, slednjim ljudje raje posredujejo pikantne informacije kot pa nam, čeprav bi tudi nas zanimalo in bi jih radi raziskali. Enkrat sem na internetu zasledil mnenje, da če v *Ločanki* postavimo neugodno vprašanje županu, se on vedno lepo izmaže in izpade dober, vsi, ki pa ga take stvari sprašujejo, so pa neumni. To me je kar zbolelo.

Če bi imel možnost, ali bi pisal senzacionalistično?

Ne. Če je že neka zgodba senzacionalistična, bi jo verjetno tako tudi napisal, da pa bi o vsaki stvari pisal senzacionalistično, tega ne počnem in tudi ne bom.

Koliko tvojih prispevkov temelji na informacijah, ki jih pridobiš od uradnih virov, to je župana, občinske uprave? Da pri njih najprej zveš za kakšno stvar oziroma pri njih najprej poiščeš zeleno informacijo?

Veliko, verjetno vsaj tretjino prispevkov.

Ali to dejstvo vpliva na tvoje poročanje iz posamezne občine?

Na nek način da, in sicer na količino prispevkov o dogodkih v posamezni občini. Bolj ko občina zna obveščati, več možnosti je, da bodo novinarji o čem poročali. Občina Škofja Loka, na primer, je velika in ima kolikor toliko organizirano PR službo, ki poskuša redno servisirati novice o delu občine, medtem ko iz občin Žiri ali Gorenja vas-Poljane skoraj ničesar ne sporočijo, zato je logično, da novinar več piše o dogodkih in drugih temah iz Škofje Loke kot pa iz manjših občin. Dobro je torej, da dobiš prvo informacijo, potem že zna novinar poiskati ostale podatke.

Potem je torej tudi tvoja želja, da te iz občin obveščajo o čim več stvareh?

Seveda. Osebnostno mislim, da bi morala imeti vsaka občina nekoga, ki bi skrbel za PR vsaj en dan v tednu.

PRILOGA C: Intervju z direktorico in odgovorno urednico *Gorenjskega glasa* Marijo Volčjak (15. november 2007)

Če pogledamo na vsebinski oziroma uredniški del časopisa *Gorenjski glas*; kakšne so njegove osnovne usmeritve? Katerim vsebinam posvečate največ prostora: informativnim, zabavnim?

Gorenjski glas je regionalni časopis, ki skrbi predvsem za informiranje ljudi, ki živijo in delajo na širšem območju Gorenjske, zato vanj spada vse, kar se za bralke in bralce pomembnega zgodi ali dogaja. Smo odprt in toleranten časopis. *Gorenjski glas* poroča objektivno, pri redakcijskih vsebinah je obvezno navajanje različnih virov in stališč, kar še zlasti velja za lokalna oziroma regionalna poročila. Smo kritičen časopis, pri čemer mora biti kritika utemeljena in pravična. Trudimo se, da svoje bralce pravočasno informiramo o vseh pomembnih dogodkih, poskušamo pa ustvarjati tudi lastno aktualnost. Časopis je politično nevtralen in ekonomsko neodvisen, kar se odraža tudi v poročanju, predstavitev, izbranih temah. Taka drža pri nekaterih bralcih lahko izzove razpravo, tudi opredeljevanje 'za' ali 'proti'. Ker smo naklonjeni mnenjem, so sestavni del časopisa tudi odgovori, odmevi in pisma bralcev, ankete pa tudi posebna rubrika 'za' ali 'proti'. Trudimo se, da ponudimo nekaj več kot samo novice, zato predstavimo tudi ozadja zgodb, druga mnenja oziroma intervjuje. S svojim poročanjem, aktivnim iskanjem tem, odpiranjem javnih razprav ljudem ponujamo teme vsakdanjih pogovorov. *Gorenjski glas* svojim bralcem pomaga pri njihovih vsakodnevnih problemih in skrbeh, zato išče in ponuja tudi uporabne in koristne informacije: servisne informacije v zvezi s pomembnimi dogodki, napovedi dogodkov, nasvete in napotke, tudi v obliki svetovalnih rubrik. Hkrati želimo tudi zabavati, zato so sestavni del naših vsebin tudi živahne predstavitve in hudomušna besedila z iskrivimi naslovi. Pomemben nam je tudi primeren izbor slik, da se bralec ne začne dolgočasiti. *Gorenjski glas* uporablja vsem razumljiv jezik. Zapletene pojave in postopke opisujemo in pojasnujemo tako, da jih razumejo tudi nepoznavalci oziroma nestrokovnjaki. Z bralci se nikoli in v nobenem primeru ne 'pogovarjamo' vzvišeno.

Komu se s tako uredniško politiko najbolj prilagajate: bralcem, oglaševalcem ali politiki?

Velikokrat pravim, da dnevno politiko spremljajo in tudi soustvarjajo nacionalni mediji. Za nas, ki smo regionalni časopis, pa je najpomembnejša lokalna novica; za nas je zanimiva Slovenija na Gorenjskem. To po mojem mnenju – in takšen je tudi koncept časopisa – od nas pričakujejo tudi bralci. Naše vsebine morajo biti namenjene vsemu spektru ljudi, ne le določenemu, kar si morda lahko privoščijo nacionalni mediji, ki nagovarjajo širšo javnost. Mi ne smemo biti in si niti ne moremo privoščiti biti 'levi' ali 'desni', saj bi potem imeli premalo bralcev. Da pa to poslanstvo lahko uresničujemo, moramo biti politično in ekonomsko neodvisni.

Toda do določenih vprašanj se verjetno opredeljuje tudi *Gorenjski glas* ...

Seveda se opredeljujemo do posameznih vprašanj, toda nimamo ideološke usmeritve, po kateri bi bralci oziroma javnost že vnaprej vedela, o čem bomo poročali oziroma kateri tematiki se bomo izognili. Pišemo o vsem. Tudi zato smo pred leti med svoje vsebine uvrstili tudi religijo, saj je ta sestavni del našega življenja. Toda ne pišemo samo o katoliški veri, temveč tudi o muslimanski, ki je na Gorenjskem kar precej prisotna. Zaradi take drža pogosto prejmemo tudi pritožbe vernikov, češ, zakaj pišete o drugih verah, in jim odgovorimo, da pišemo o vseh.

Omenili ste, da *Gorenjski glas* želi biti objektivni in nevtralen časopis. Kakšni pa so odzivi lokalnih politikov, županov? Ali se kdaj pritožijo, da je *Gorenjski glas* poročal pristransko oziroma neobjektivno?

Objektivnost je vedno subjektivna. Vsak novinar pač po svoje razmišlja in se sam odloča, na katere stvari bo dal večji poudarek. Pomembno je, da uporabljene podatke tudi preveri. Če se novinarji tega držijo, so že precej blizu resnici, kar pa ne pomeni, da so vedno tudi objektivni. Prav zato skušamo pri obravnavi občutljivih tem objavljati prispevke različnih avtorjev; na ta način skušamo zagotoviti čim večjo objektivnost. Kljub temu seveda dnevno prejmemo veliko telefonskih klicev predvsem naših bralcev, ki so se že navadili, da nas lahko pokličejo in komentirajo naše poročanje. Včasih pokličejo tudi župani. Za nekoga je to izvajanje pritiska, sama pa take stvari sprejemam kot sestavni del novinarskega poklica. Komunikacija z različnimi politiki je tudi pomembna in zdrava za medij, ki želi biti nevtralen.

Toda če se na poročanje časopisa odzove župan, je to povsem nekaj drugega, kot če se pritoži 'običajen' bralec ...

Seveda je razlika, ali kliče bralec ali politik. Toda v nekaterih primerih se običajen bralec niti ne more odzvati, ker ne pozna ozadja, župan pa ga. Če na primer novinar poroča s seje občinskega sveta, je logično, da se bo na novinarjevo poročanje, ki morda vsebuje napačne podatke, prej odzval župan, ki je sejo vodil, kot pa nek občan. Menim, da ima vsak pravico do svojega mnenja, tudi župan. Včasih nas župani sprašujejo, zakaj smo kakšnemu dogodku iz njegove občine namenili tako malo prostora oziroma o njem sploh nismo poročali. Seveda se v takem odzivu skriva tudi nekaj pritiska, česar pa ne jemljem hudo resno. Navsezadnje ima vsak pravico povedati svoje mnenje, tudi politiki. Moram pa reči, da včasih prejmemo od politikov tudi upravičene pritožbe, ker se je kak novinar zmotil. Tudi to se zgodi, saj smo tudi novinarji zmotljivi. Take napake priznamo in jih tudi popravimo.

Ali imate enako mnenje tudi, če lokalni politik pokliče v predvolilnem obdobju?

Pred volitvam politiki, ne samo županski kandidati, zelo pogosto pokličejo na uredništvo, ker da se želijo odzvati na posamezne izjave oziroma prispevke in povedati svoje mnenje. Ampak vsakemu odgovorim, da ima v času volilne kampanje vsakdo pravico naročiti oglas, v katerem lahko pove, kar želi. Pazimo le na to, da niso žaljivi do drugih. Enako velja za rubriko pisma bralcev, pri kateri prav tako pazimo, da pisci, ki so od običajnih bralcev do lokalnih politikov in državnih ustanov, v pismih niso žaljivi. V nasprotnem primeru objavo zavrnemo oziroma avtorja opozorimo, naj žaljive dele zбриše ali predela.

Kako pogosto sicer župani poskušajo vplivati na vsebino časopisa?

Pred približno štirimi leti, ko sem postala odgovorna urednica *Gorenjskega glasa*, me lokalni politiki niso kaj veliko klicali. Ščasoma so bili klici vse pogostejši - očitno so me preverjali, kako bom nanje reagirala -, sedaj pa jih spet skorajda ni. Še največkrat me sprašujejo, zakaj pa niste pisali o tem in tem oziroma zakaj o tem tako malo pišete. Zanimivo, da nekatere zmoti, če se ne vidijo na sliki, ki jo je z nekega dogodka objavil naš časopis. Očitno so ugotovili, da se jim za druge stvari ne splača intervenirati, da name ne morejo vplivati. Več je bilo poskusov, da so župani, še pogosteje pa občinski svetniki, ki so tudi namazani z vsemi 'žavbami', poskušali občinske dogodke izkoristiti za strankarsko propagando, torej da so poskušali občino zlorabiti v strankarske namene. Temu smo se do sedaj kar uspešno upirali. Na splošno lahko rečem, da kakšnih strahotnih pritiskov s strani lokalne politike ne doživljamo, kar je že ves čas značilnost časopisa. *Gorenjski glas* je bil vedno precej široko odprt za različne poglede. Včasih smo imeli večje probleme z novinarji, ki so se težko poslovili od prejšnje politične nomenklature, ki so težko poročali o novih političnih obrazih na lokalnem nivoju oziroma se z novimi politiki, tudi župani, niso 'ujeli', če se lahko tako izrazim. To se je kar pogosto dogajalo, v zadnjih letih pa smo prerasli tudi te težave.

Ali se je kdaj zgodilo, da ste prejeli kakšno pisno ali uradno pritožbo s strani županov ali drugih vidnejših predstavnikov lokalne oblasti?

Ne, če se že kdo pritoži, to stori po neformalni poti. Večkrat pa prejmemo njihove pisne odgovore na objavljene prispevke, ki jih objavimo v rubriki pisma bralcev. Nekateri župani se pogosto odzivajo na članke, drugi – in ti so v večini - nikoli.

Vas je že kdaj župan ali drug lokalni politik prosil, da kakega prispevka v *Gorenjskem glasu* ne bi objavili oziroma da o čem ne bi poročali?

Ne spomnim se, da bi se kdaj zgodilo kaj takega. Se je pa že zgodilo, da je župana skrbelo, kako bomo poročali o kateri zadevi, da ne bomo prisluhnilo samo eni strani. V takih primerih jim odgovorim, da se vedno potrudimo poiskati različna mnenja.

Je morda kdo to celo zahteval?

»Nikakor ne.«

Kaj pa preko posrednikov, morda lastnikov?

V tem pogledu imamo veliko srečo, ker je večinski lastnik časopisa Gorenjska banka, ki je politika ne zanima in v tem smislu na nas tudi ne pritiska. Zgodilo se je že, da so se posamezniki obrnili na največjega lastnika, ki pa doslej ni še nikdar pritisnil na nas. V takih primerih nas lastnik samo seznanja, kakšne pripombe je prejel in od koga, in nič drugega. Še večkrat se je zgodilo, da so mi po telefonu grozili, da se bodo pritožili pri lastniku, a se je največkrat izkazalo, da je vse ostalo pri grožnjah. Če bi imeli drugačnega lastnika, bi bili verjetno drugačni tudi moji odgovori ali pa sploh ne bi bila več odgovorna urednica.

Ali so v kateri občini odrekli informacije novinarju *Gorenjskega glasa* in na ta način poskušali vplivati na njegovo poročanje?

V preteklosti je bilo to kar pogosto početje, sedaj se to skorajda ne dogaja. Kolikor se lahko spomnim, se je to zgodilo v devdesetih letih, ko še nisem bila odgovorna urednica. Tedaj se je kranjski župan Vitomir Gros javno pritoževal nad našo novinarko in celotnim časopisom, češ da je *Gorenjski glas* rumen časopis. Odgovoriti ni želel na nobeno vprašanje s strani *Gorenjskega glasa*, ne glede na to, kateri novinar ga je nanj naslovil V *Gorenjskem glasu* imamo sicer v zadnjem obdobju prakso, da dopisnike iz posameznih občin po določenem času prestavimo v drugo občino. S tem se izognemo nevarnosti, da bi se novinar preveč »navezal« na nekega župana ali politika. In obratno; da župan ne začne jemati nekega novinarja za svojega, kar se v lokalnem okolju lahko hitro zgodi. Tudi v primerih, ko pride do zaostrenosti odnosov med našim dopisnikom in politiki, največkrat zamenjamo novinarja, da pomirimo strasti. Vem, da je tak ukrep za novinarje boleč, ker si morajo na novo ustvariti krog virov, ampak tako smo se nekajkrat že odločili. Po mojem mnenju tudi ni najbolj pametno, da se novinar preveč spoprijatelji z lokalnimi politiki, ker lahko s tem izgubi nevtralno držo, preneha biti kritičen. Tudi sama nisem prijateljica nobenega pomembnejšega politika. Prav tako pazimo, da dopisnik ne poroča iz občine, v kateri živi. Prav tako o morebitnih telefonskih klicih županov novinarjem ne razlagamo, da jih s tem dodatno ne obremenjujemo.

***Gorenjski glas* izdaja tudi priloge za posamezne občine, ki so pravzaprav lokalni časopisi. Kako so urejena razmerja med občinami in *Gorenjskim glasom*?**

Za vsako lokalno prilogo je s pogodbo določeno, koliko strani ima občina na razpolago za svoje objave, za vse preostale strani pa skrbi in odgovarja *Gorenjski glas*.

Ali morda poskušajo občine vplivati tudi na tisti del lokalnega časopisa, ki po pogodbi pripada *Gorenjskemu glasu*?

Kolikor sem jaz seznanjena, ne. Vsaj ne v tem smislu, kako morajo naši novinarji pisati. Zgodi se, da nam poskušajo 'svetovati', da naj kakšni tematiki namenimo več prostora.

Kako pogosto pa župani oziroma občine zagrozijo, da bodo prekinili pogodbo o izdajanju lokalnega časopisa ali da v *Gorenjskem glasu* ne bodo več imeli uradnih objav?

Zgodilo se je že, da nam je župan predlagal, naj podpremo določeno politično opcijo, in ko smo to možnost zavrnilo, je objavil nov razpis za občinski časopis in izbral drugo podjetje. Zgodilo se je že, da je nek politik, takoj ko je postal župan, prekinil pogodbo z *Gorenjskim glasom* in poiskal drugega izdajatelja.

Kako je v takih primerih reagiral *Gorenjski glas*?

Uredniške politike zaradi takih groženj nismo menjali, prav tako takemu županu nismo nagajali. Takšne odločitve sprejememo kot del posla, ki ne smejo vplivati na vsebino časopisa.

In tudi ne vplivajo. Na srečo smo tako velik časopis, da nismo odvisni od volje enega župana oziroma občine, torej da nismo finančno odvisni od posameznih občin. V kolikor bi bila ta odvisnost velika, bi verjetno bile razmere drugačne. Ustanovitev pokrajin bo zato precejšen izziv tudi za nas, saj se bomo morda začeli soočati s pritiski s pokrajinskega političnega vrha.

Kaj ste mislili z izrazom »nagajali«?

Da nismo zaradi odpovedi poslovnega sodelovanja objavljali prispevkov, v katerih bi namerno negativno pisali o dotičnem županu.

Ali je kateri neuspešen kandidat na volitvah očital *Gorenjskemu glasu*, da je kriv za njegov volilni neuspeh?

Spomnim se, da je eden od neuspešnih kandidatov zagrozil s tožbo, češ da smo mi krivi, ker ni bil izvoljen za župana. Kriva naj bi bila predvolilna anketa med volivci, v kateri je ta kandidat dobil nižjo podporo, kot jo je nazadnje na pravih volitvah. Nekateri kandidati nam očitajo, da jih ne obravnavamo enakopravno, da jim namenjamo premalo časopisnega prostora. Zanimiv je primer župana, ki je pred volitvami poslal vabilo na praznovanje svoje petdesetletnice. Seveda je načrtoval, da bomo o njegovi zabavi tudi poročali. Mi smo hitro ugotovili, da je v resnici praznoval že pred mesecem in pol in da zabavo pripravlja samo zaradi bližnjih volitev, tako da se na povabilo nismo odzvali. Odzvali se sicer ne bi v nobenem primeru, v predvolilnem času pa sploh ne. Takrat je bila zamera s strani župana strahotna, a se je sčasoma pomiril.

Kdaj doživljate večji pritisk, ko so državne ali lokalne volitve?

Ob državnih volitvah je večji pritisk političnih strank, ob lokalnih pa največkrat pritiskajo županski kandidati, manj stranke.

Kako je bilo na zadnjih lokalnih volitvah – jeseni 2006?

Pritiskov je bilo kar precej. V glavnem so nas klicali vodje volilnih štabov, najvidnejši predstavniki političnih strank ali njihovi PR predstavniki in nam predlagali, naj naredimo intervjuje s posameznim kandidatom. Pred volitvam se je zato treba čim bolj dosledno držati pravil o volilni kampanji, ki jih *Gorenjski glas* objavi pred vsakimi volitvami. V njih že napovemo, na kakšen način bo naš časopis pokrival predvolilne dogodke in predstavil kandidate in kandidatne liste. Če torej kdo želi še kaj več, mora plačati oglas. Pred volitvami smo tudi previdni, da kandidati ne izkoristijo običajnih prireditev za svojo volilno kampanjo, zato se izogibamo objav fotografij z družabnih in drugih prireditev, na katerih so tudi kandidati za župana ali občinskega svetnika. Pri slednjih je precej odvisno od posameznega dopisnika, ki zagotovo bolj pozna kandidate za občinske svetnike kot njegov urednik.

Kdo po vaših izkušnjah izvaja največji pritisk na vsebino *Gorenjskega glasa*: lastniki, oglaševalci ali politiki?

Kot sem že rekla, se lastnik skorajda ne ukvarja z vsebino časopisa, ker zaupa uredništvu in tudi nima političnih interesov. Še največkrat pritiskajo oglaševalci, ki najpogosteje hočejo, da več pišemo o njih, če še želimo, da bodo oglaševali v *Gorenjskem glasu* in njegovih prilogah. Oglasi predstavljajo v *Gorenjskem glasu* kar pomemben del prihodkov, zato je včasih kar težko brzdati njihove želje. Dogaja se, da redni oglaševalec vsaj za neko obdobje preneha z oglaševanjem v *Gorenjskem glasu*, ker smo pisali o negativnih dogodkih, ki so bili povezani z njim. V preteklosti sem poročala o gospodarskih temah, zato sem tudi kot novinarka izkusila takšne pritiske. Včasih se zgodi, da direktorji poskušajo podkupiti novinarja, s tem da mu ponujajo cenejše omare, avtomobile ali druge finančne ugodnosti, samo da bi lepo pisal o njegovem podjetju. Politiki pa, kot sem že dejala, se največkrat pritožujejo, zakaj o čem nismo nič poročali oziroma smo premalo poročali. Skorajda ni primera, da bi se pritoževali nad vsebino časopisa.

Kaj je po vašem še vzrok, da je pritiskov s strani lokalnih oblastnikov na uredniško politiko *Gorenjskega glasa* malo?

Lokalna oblast že po sami naravi ne deluje tako politično kot državna, zato je tudi vročih političnih tem v lokalnem okolju manj kot na državnem nivoju. Po drugi strani naš namen ni nikoli bil nekoga namočiti samo zato, da ga namočimo. Brez tehtnih argumentov oziroma trdnih dokazov ne napademo nikogar. Politiki so sicer poskušali vplivati na našo uredniško politiko, a so spoznali, da jim ne bo uspelo. Na Gorenjskem tudi ni neke vrhovne oblastne strukture, ki bi imela odločilno moč. Strankarski vrhovi so v Ljubljani, župani pa delujejo samo v svoji občini, zato sami niso dovolj močni, da bi lahko premikali našo uredniško politiko. Vse se lahko spremeni, ko bodo ustanovili pokrajine in se bo formirala tudi pokrajinska oblast. Tedaj bodo morda pritiski na uredniško politiko *Gorenjskega glasa* večji. Vendarle je razlika v te, ali se pritoži predsednik pokrajine ali župan.

Se bralci kdaj pritožijo, da je *Gorenjski glas* premalo kritičen?

Pritožujejo se navadno tisti, ki imajo skrivni interes, da bi nekoga 'namočili'. A *Gorenjski glas* ne gradi na aferaštvu in ni rumeni tisk. To vlogo prepuščamo drugim. Naša osnovna naloga je obveščanje bralcev in reševanje njihovih vsakdanjih problemov. Tudi naši bralci imajo seveda izoblikovano svoje mnenje o posameznem problemu, pogosto tudi kritično. Če ga zapišejo, nimamo pomislekov, da ga ne bi objavili med pismi bralcev. Vsakdo ima pravico povedati svoje mnenje, pa čeprav samo o stanju vaškega vodovoda. Za večino je morda taka vsebina nevredna objave, a za nekoga je to lahko življenjski problem. In tak občan ima edino v regionalnem ali lokalnem mediju možnost, da javno opozori na svoj problem. Nacionalnih medijev taki marginalni, lokalni problemi redkokdaj zanimajo.